

A photograph of a man in traditional Tongo attire, featuring a red and gold patterned headwrap and a matching red and gold patterned robe. He is holding a staff with a feathered base. The background is a solid teal color.

CLAIMS VAN AUTORITEIT IN HET TONGO CHIEFDOM

EEN ANTROPOLOGISCHE STUDIE NAAR POLITIEK EN
ERFGOED IN NOORD-GHANA

MA scriptie

door

Lisa van Leeuwen

Universiteit Leiden

Augustus 2016

Titel: Claims van autoriteit in het Tongo Chieftom

Ondertitel: Een antropologische studie naar politiek en erfgoed in Noord-Ghana

Auteur: Lisa van Leeuwen

emb.vanleeuwen@gmail.com

s0942448

MA-thesis, augustus 2016

Begeleider: Jan Jansen

Culturele Antropologie en Ontwikkelingssociologie, Universiteit van Leiden

Foto voorkant: Tongdaan Abdallah Balomani (foto door auteur, februari 2016, Tongo).

DANKWOORD

Omdat ik deze thesis en mijn onderzoek niet in mijn eentje tot een succes had kunnen maken, wil ik graag mijn dank uitspreken naar de verschillende mensen die mij hebben geholpen en zonder wiens hulp en goede raad deze thesis niet in zijn huidige vorm voor u had gelegen.

Allereerst wil ik mijn informanten en iedereen die mij in Ghana van informatie heeft voorzien bedanken: zonder deze informatie had ik deze scriptie niet kunnen schrijven. Mijn speciale dank gaat uiteraard uit naar mijn informanten in Tongo, met wie ik, in de drie maanden dat ik in Tongo verbleef, bijzondere relaties op heb kunnen bouwen en die mij heel geduldig antwoord op mijn (soms ongetwijfeld voor de hand liggende) vragen hebben gegeven. In het bijzonder wil ik Tongdaan Abdallah Balomani bedanken, die tevens mijn gastvader was gedurende mijn verblijf. Ik wil hem niet alleen bedanken voor de informatie die ik door hem heb gekregen, maar ook voor zijn gastvrijheid en die van zijn familie, die mij accepteerde als vierde dochter in het gezin.

Hiernaast wil ik mijn scriptiebegeleider Jan Jansen bedanken, die mij voor, tijdens en na mijn veldwerk heeft geholpen met het tot stand komen van deze thesis door zijn feedback en tips. Ook wil ik hem, Sabine Luning en Samuel Ntewusu bedanken voor de ondersteuning tijdens de Ghana Fieldschool en voor de gesprekken over Ghana en mijn onderzoek. Tijdens mijn verblijf in Ghana heb ik veel gehad aan de steun en inzichten van mijn medestudenten die tegelijkertijd in Ghana verbleven, en ook aan mijn vrienden en familie thuis die, als het nodig was, altijd bereikbaar waren om verhalen en vragen mee te delen.

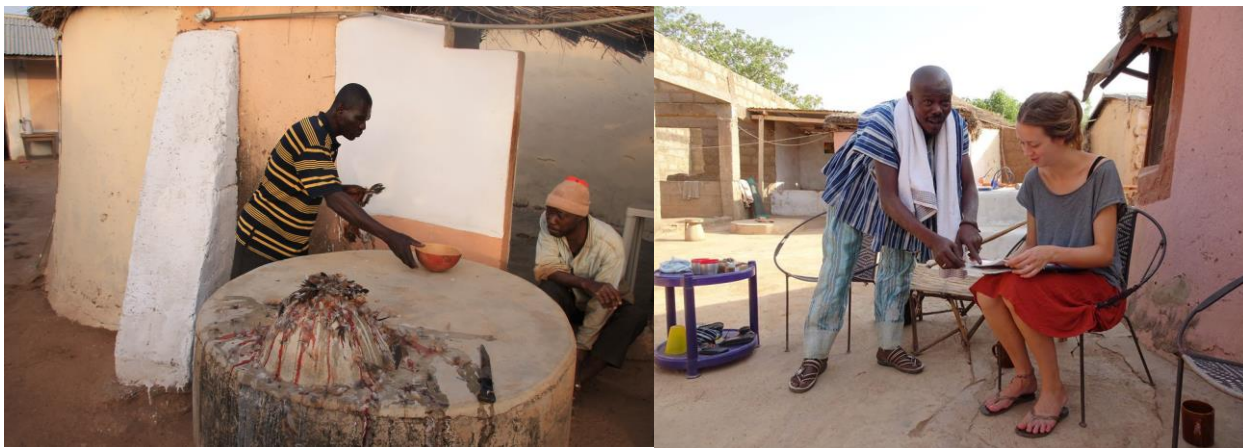


Foto links: Het offeren van een kip als verwelcoming als dochter in de familie van Abdallah. Foto rechts: Met Abdallah op zijn compound in Tongo, waar ik drie maanden heb gewoond.

SAMENVATTING

In deze thesis zal ik kijken naar de verschillende claims van autoriteit die op een bepaald stuk grond worden gemaakt. Het gebied waar ik naar kijk en waar ik mijn veldwerk heb gedaan is Tongo, een dorp in het Talensi District in Noord-Ghana. Het dorp Tongo is van oudsher het bestuurlijke centrum van Tongo Traditional Area en bekend van eerder antropologisch onderzoek door de bekende antropoloog Meyer Fortes, die in de jaren veertig een aantal jaar in Tongo verbleef. Een kritiek op zijn werk is dat hij de Talensi samenleving te statisch heeft beschreven in een tijd waarin er juist veel veranderde door invloeden van het koloniale systeem. Het doel van deze thesis is om te laten zien hoe autoriteit en claims van autoriteit in Tongo worden beïnvloed door veranderingen van buitenaf, zoals de toenemende macht en de groeiende positie van de overheid in en rond Tongo, en te laten zien dat de lokale politieke relaties niet statisch zijn en zich juist continu aan moeten passen. Door verschillende claims van autoriteit in het gebied van Tongo uit te lichten en te beschrijven hoe deze politiek, juridisch en religieus geïnstitutionaliseerd zijn, wil ik aantonen hoe complex de lokale machtsrelaties in Tongo zijn.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

<i>Aardepriester</i>	Titel voor de mensen die claimen de autochtone en eerste inwoners van het gebied te zijn. Zij staan in contact met de geesten van het land en hebben een religieuze functie. Aardepriesters worden ook ‘bewaarders van de aarde’ genoemd. In Tongo aangeduid als tindana, wat letterlijk vertaald kan worden als eigenaar van het land.
<i>Allodiale rechten</i>	De rechten die iemand absoluut eigendom verlenen.
<i>Chief</i>	De persoon die is verkozen in overeenstemming met gebruiken om autoriteit uit te oefenen over een bepaald gebied (chieftom) en taken uit te voeren die ontleend zijn vanuit traditie (Asamoah, 2012; 90). Het Britse koloniale bestuur initieerde een hiërarchie voor chiefs, die nog steeds gebruikt wordt. De wettelijk hoogst erkende chief in deze hiërarchie is de paramount-chief, gevolgd door een divisional-chief en een sub-chief.
<i>Chieftom</i>	Een gebied met een bepaalde politieke structuur waarin de chief de belangrijkste lokale gezaghebbende is.
<i>Chieftaincy</i>	Een bestuursstelsel waarbij een chief aan het hoofd van de samenleving staat.
<i>Compound</i>	Erf, samengesteld uit verschillende hutten. Een gebruikelijke woonvorm in Tongo.
<i>Customary land tenure</i>	Een systeem waar land wordt beheerd op basis van gewoonte, waarbij het landbezit niet is vastgelegd in formele, wettelijke documenten. Dit systeem is dominant in Ghana, met name in het rurale noorden.
<i>District Assembly</i>	De lokale overheidsinstantie van een district die onder andere de implementatie van overheidsbeleid in het district regelt.
<i>Divisional Chief</i>	Zie <i>chief</i> .
<i>Enskinned</i>	Beëdigd tot chief.
<i>Enskinning</i>	Beëdigingsritueel voor een chief. De naam ‘skin’ komt van de dierenhuid waarop een beëdigde chief komt te zitten. Dit is karakteristiek voor chiefs in het noorden van Ghana, in het zuiden zitten chiefs op een stoel en wordt er gesproken over stoel en enstoolment.
<i>Gate</i>	Term die in Tongo wordt gebruikt om de onderverdeling binnen de koninklijke familie in Tongo te beschrijven. In Tongo wordt er binnen de <i>Namoos</i> een onderscheid gemaakt tussen vier <i>gates</i> :

	<p>Siug, Korig, Nayeri Puhig en Gung. De heerschappij kan door een andere gate worden overgenomen wanneer de koning of paramount-chief geen opvolger heeft.</p>
<i>Golib festival</i>	<p>Traditioneel festival dat wordt gevierd vóór het zaaien van de gewassen in de Golib maand. De Golib maand, gebaseerd op de kalender van de maan, valt meestal in maart, in 2016 van 24 maart tot 30 maart.</p>
<i>Gung</i>	<p>Zie <i>gate</i>.</p>
<i>Landowner</i>	<p>De eigenaar van het land, in de meeste gevallen het familiehoofd. Kan ook verwijzen naar de aardepriester of tindana.</p>
<i>LAP</i>	<p>Land Administration Project. Een overheidsproject, gefinancierd door de Wereldbank, met als doel het vastleggen van landbezit in Ghana.</p>
<i>Namoos</i>	<p>De naam van de koninklijke familie in Tongo. Deze familie stamt af van de geïmmigreerde Mamprusi (Fortes, 1940; 27). ‘Naam’ betekent koning en ‘mo’ is afgeleid van Mosur, de voorvader van de koninklijke familie in Tongo.</p>
<i>Nayire</i>	<p>Koning of paramount-chief van Nalerigu. Wordt ook wel de ‘overall chief’ genoemd omdat hij, gebaseerd op afstamming of op de door het koloniale bestuur gecreëerde hiërarchie, boven een aantal paramount-chiefs staat.</p>
<i>NPP</i>	<p>National Patriotic Party, grote politieke partij in Ghana.</p>
<i>Paramount-chief</i>	<p>Zie <i>chief</i>.</p>
<i>Patrilineair systeem</i>	<p>Het systeem waarbij erfrecht en verwantschap gebaseerd zijn op de mannelijke lijn.</p>
<i>Tindana</i>	<p>Zie <i>aardepriester</i>.</p>
<i>Tongdaan</i>	<p>Titel van de paramount-chief van Tongo. ‘Tong’ wijst op Tongo en ‘daan’ betekent eigenaar. Tongran volgens lokale spelling.</p>
<i>Tongo Traditional Area</i>	<p>Administratief gebied, Chieftom van Tongo, hieronder vallen 27 gemeenschappen.</p>
<i>Regalia</i>	<p>Koninklijke erfstukken, die een claim tot chief legitimeren.</p>
<i>Skin</i>	<p>Zie <i>enskinment</i>.</p>
<i>Sub-chief</i>	<p>Zie <i>chief</i>.</p>

INHOUDSOPGAVE

DANKWOORD	iii
SAMENVATTING	iv
VERKLARENDE WOORDENLIJST	v
INTRODUCTIE	1
De rol en positie van chiefs in een democratie	4
Opbouw scriptie	5
THEORIE	7
Autoriteit	7
Traditionele autoriteit	7
Land en autoriteit	9
De dubbele structuur van autoriteit: chiefs en aardepriesters	11
De invloed van het koloniale systeem op lokale politieke relaties	11
METHODEN EN ETHISCHE VERANTWOORDING	14
Ethiek	17
DE COMPLEXITEIT VAN LAND TENURE IN TONGO	20
Het verkrijgen van land	21
Landdemarcatie: paadjes en latrines	22
Herverdelen, erven en verkopen	25
Autoriteit over het land	26
De aanwezigheid van de overheid in Tongo	28
De Regional Lands Commission en het Land Administration Project	29
<i>Casus</i> : de steengroeve	30
De Mineral Commission	31
Analyse autoriteitsclaims	31
Conclusie	34
TONGO TRADITIONAL AREA: TWEE PARAMOUNT-CHIEFS	36
De Tongdaan	38
Legitimiteit	39
Oorsprongsverhaal van Tongo	39
De enskinment	40
Voorwaarden voor een legitieme autoriteitsclaim	43
Analyse: traditie en legitimiteit	46
Conclusie	49
CONCLUSIE	52

BIBLIOGRAFIE-----	55
BIJLAGE -----	58

INTRODUCTIE

Vanaf de afslag naar Tongo op de weg tussen Tamale en Navrongo, even ten zuiden van Bolgatanga, leidt een recent aangelegde asfaltweg naar Tongo Central, de hoofdstad van het Talensi district en de plek die ik drie maanden mijn thuis noemde tijdens mijn veldwerk. Hoe meer men Tongo nadert, hoe duidelijker de heuvels rondom het dorp zich afsteken tegen het stoffige savannelandschap. Tongo is van oudsher het bestuurlijke centrum van Tongo Traditional Area, het gebied van de Talensi. Tongo als hoofdstad geeft een verkeerdt beeld van het Ghanese dorp. Architectonisch is Tongo karakteristiek voor de dorpen in de regio. Traditioneel gebouwde compounds met ronde lemen hutten en rieten daken worden afgewisseld door rechthoekige huizen met daken van golfplaten. De muren van de meeste huizen zijn gemaakt van een mix van leem en cement. Tussen de compounds strekken kale, droge velden, die bezaaid zijn met plastic afval, zich uit. Het is moeilijk voor te stellen dat dezelfde velden over enkele maanden gebruikt zullen worden als landbouwgrond en dat er een moment komt dat de compound aan de andere kant van het veld niet meer zichtbaar is door de gewassen, zoals gierst en mais, die er worden verbouwd.

De huidige Tongdaan¹, de titel die wordt gebruikt voor de koning of paramount-chieft van Tongo, heet Abdallah Balomani en is 39 jaar. Een paramount-chieft heeft het hoogste leidinggevende gezag in zijn chieftdom en staat aan het hoofd van zijn gemeenschap. Abdallah heeft een klein paleis in Tongo, zo'n 500 meter van de hoofdweg. Het paleis, een compound, bestaat uit enkele woningen en is gebouwd naast de graven van zijn voorouders. Het paleis kijkt uit op het oude koninklijke paleis aan de overkant van het veld. Dit was de woning van Abdallah's vader, moeders en 149 broers en zussen en is nog steeds de woning van het grootste deel van Abdallah's moeders. In grootte verschilt Abdallah's compound niet van de woningen van andere inwoners van Tongo, maar het is aanzienlijk kleiner dan het paleis van zijn vader, dat een onderkomen moest bieden aan al zijn echtgenotes en kinderen. Een opmerkelijk verschil met de andere woningen in Tongo is de toegankelijkheid van Abdallah's paleis. Waar de meeste compounds lage muren hebben om dieren en vee buiten te houden, zijn er bij Abdallah geen barrières om binnen te komen. Dit heeft volgens Abdallah een symbolische functie: mensen moeten weten dat hij er, als paramount-chieft, voor zijn mensen is en dat ze met problemen bij hem terecht kunnen door binnen te lopen.

Abdallah vertelde dat hij een koning is, maar dat hij de titel paramount-chieft voert omdat de nationale overheid de koningstitel niet erkent. Het huidige Ghana omvat enkele voormalig koninkrijken,

¹ Zelfde als Tongorana, Tongran en Tongodana. Ik heb ervoor gekozen om in het Nederlands de spelling Tongdaan aan te houden. Dit is hoe het werd uitgesproken en uitgelegd door Abdallah: mijn hoofdinformant, gastvader en paramount-chieft van Tongo. 'Tong' verwijst naar Tongo en 'daan' naar eigenaar. In de literatuur wordt de titel altijd met een hoofdletter geschreven, dit gebruik volg ik in deze thesis.

waarvan het Ashanti koninkrijk de bekendste is. Vanaf de koloniale periode mochten de Ghanese koningen de koningstitel niet meer voeren omdat deze alleen de Britse monarch toebehoort. De nieuwe titel voor de voormalige koningen is paramount-chief. De titel paramount-chief geeft aan dat deze persoon boven een divisional-chief en sub-chief staat: een hiërarchie die door het koloniale bestuur is gecreëerd vanuit een streven naar efficiënt bestuur (Ntewusu, 2014; 18). Hoewel een paramount-chief op lokaal niveau het hoogste leidinggevende gezag heeft in zijn chieftom, heeft hij net als andere chiefs vooral de taak om de vrede in zijn chieftom te bewaren. Hieraan gerelateerde Engelse begrippen zijn chieftaincy, het systeem waarin chiefs regeren, en chieftom, het gebied waarover een chief regeert. Omdat bovengenoemde begrippen geen directe Nederlandse vertaling kennen en centraal staan in de lokale politieke relaties in Tongo en daarmee in deze thesis, zal ik de Engelse terminologie hanteren.

Dit onderzoek richt zich op complexiteit van autoriteit in Ghana en de onderlinge autoriteitsrelaties, iets wat begrepen moet worden als een politiek krachtenspel. Er is een aantal factoren dat de vraag wie er autoriteit heeft in Tongo complex maakt. Zo staat Noord-Ghana bekend om de dubbele structuur van autoriteit, een structuur waarbij chiefs en aardepriesters van oudsher de macht delen. In de literatuur wordt vaak aandacht besteed aan de invloed van het koloniale bestuur op de onderlinge machtsverhoudingen tussen chiefs en aardepriesters. Het koloniale bestuur veranderde deze machtsverhoudingen ingrijpend. Een andere factor die de complexiteit van autoriteit vergroot, is de steeds meer aanwezige overheid in Tongo in de vorm van verschillende overheidsinstituties, met name wanneer het land gerelateerde zaken betreft. Dat met name land gerelateerde zaken overlap tussen verschillende autoriteiten veroorzaken, blijkt uit een rapport van Jackson en Marquette (2003). Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste conflicten tussen de lokale overheid en traditionele autoriteiten onduidelijke en overlappende verantwoordelijkheden met betrekking tot het gebruik van land betreffen (Jackson en Marquette, 2003; 4).

In deze thesis zal ik de verschillende claims van autoriteit die worden gemaakt in Tongo uitlichten. Centraal in deze thesis zijn de onderlinge autoriteitsrelaties tussen de chiefs van Tongo, de overheid en de gewone inwoners van Tongo. Om grip te krijgen op de complexiteit van autoriteitsclaims in Tongo, heb ik ervoor gekozen om mijn onderzoek te structureren aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: *Wie claimt autoriteit in het Tongo chieftom en hoe beïnvloedt dit de lokale politieke relaties?* Het Tongo chieftom of Tongo Traditional Area is het gebied dat onder het gezag van de Tongdaan valt. De grenzen komen sterk overeen met die van het door de overheid vastgestelde Talensi district. In dit gebied² kijk ik naar het politieke krachtenspel tussen de personen en instituties die autoriteit claimen. Dit krachtenspel is ingebed en zichtbaar in de complexiteit van landeigendom.

² Met lokaal niveau en lokale politieke relaties doel ik op een microniveau en kijk ik naar het Tongo Chieftom en de politieke relaties binnen dit gebied tussen chiefs, overheid en inwoners.

De data van dit onderzoek zijn gebaseerd op mijn veldwerk in Tongo Traditional Area, en dan met name op het dorp Tongo Central, vanaf hier aangeduid als Tongo. Hier verbleef ik gedurende mijn veldwerkperiode, de eerste drie maanden van 2016, op de compound van Tongdaan Abdallah. Tijdens mijn veldwerk bleek vooral de positie van mijn gastvader Tongdaan Abdallah heel relevant voor mijn onderzoek. Er is, naast Abdallah, nog iemand die de positie van paramount-chief van Tongo claimt. Behalve de directe betrokkenen, de twee paramount-chiefs en enkele directe familieleden, zijn er weinig mensen op de hoogte van het bestaan van de twee chiefs³ in Tongo, omdat er niet openlijk om de positie wordt gestreden. Hoewel drie maanden een relatief korte periode is om een volledig beeld te krijgen van de complexiteit van autoriteitsclaims, heb ik door mijn verblijf op de compound van Abdallah en door mijn positie als dochter in het gezin van Abdallah veel informatie weten te verzamelen, met name over de positie van de Tongdaan.

Tongo is niet alleen historisch gezien het bestuurlijke centrum van de Talensi, ook tegenwoordig is het dorp het bestuurlijke centrum als hoofdstad van het Talensi district. Het Talensi district is een van de elf districten van de Upper East Regio, de meest noordoostelijke regio van Ghana die grenst aan Burkina Faso en Togo. In dit gebied is door de jaren heen veel onderzoek gedaan. Zo heeft de antropoloog Meyer Fortes, bekend van zijn werk over de Talensi in onder andere *African Political Systems* (1940), in de jaren dertig enkele jaren in Tongo gewoond. Ook de auteurs van het boek *Tongnaab* (2005), Jean Allman en John Parker, baseerden een deel van hun onderzoek over de traditionele goden op deze regio. In hun boek bekritiseerden zij Fortes omdat hij de Talensi samenleving te statisch beschreef in een tijd waarin er juist veel veranderde door invloeden van het Britse koloniale systeem. Deze kritiek sluit aan bij een artikel van Gupta en Ferguson (1992), waarin wordt gesteld dat culturen en groepen mensen niet statisch zijn ondanks de soms statische beschrijvingen van antropologen en andere onderzoekers (Gupta en Ferguson, 1992; 9). Chiefs vallen bij de nationale overheid onder de noemer ‘traditionele autoriteit’⁴, wat impliceert dat de legitimiteit van deze autoriteit op een oude gewoonte berust. Dit wekt de illusie dat deze vorm van autoriteit statisch is. Ik beargumenteer dat de lokale politieke relaties van de Talensi, met name het chieftaincy instituut, niet statisch zijn, maar zich juist continu aan moeten passen om te overleven. Het doel van deze scriptie is inzicht te geven in de complexiteit van autoriteit in Tongo en te laten zien hoe

³ Door mijn informanten in Tongo werd gesproken over chieftom of zij gebruikten de titel (zoals Tongdaan) om de paramount-chieftom aan te duiden. De chieftom van Tongo is een paramount-chieftom volgens de hiërarchie die resteert uit de koloniale tijd, maar in het dagelijkse leven van Tongo voldoet chieftom als aanduiding. Omdat chiefs overal anders zijn en Tongdaan over de positie in Tongo gaat, heb ik ervoor gekozen om de titel Tongdaan zoveel mogelijk te gebruiken wanneer ik het over de paramount-chieftom van Tongo heb.

⁴ Traditionele autoriteit staat hier tussen aanhalingstekens omdat ‘traditie’ en ‘traditioneel’ binnen de antropologie bekritiseerde begrippen zijn. Deze term zal verschillende keren terugkeren in deze thesis, omdat het de naam van een Ghanese overheids-categorie voor chiefs betreft. Ook ‘traditie’ en ‘traditioneel’ zijn terugkomende begrippen in deze thesis. Bij het gebruik van deze termen in de tekst zal ik uitleggen wat ik hiermee bedoel.

autoriteit en claims van autoriteit worden beïnvloed door veranderingen van buitenaf, zoals de toenemende macht en de groeiende positie van de overheid in en rond Tongo.

De rol en positie van chiefs in een democratie

Het onderzoek naar autoriteitsclaims op een lokaal niveau sluit aan bij het debat over de rol van Afrikaanse traditionele autoriteiten in democratieën. Met Afrikaanse traditionele autoriteiten wordt er verwezen naar de posities die men verkrijgt op basis van gewoonte en erfrecht, zoals die van chiefs. Dit debat uit de politieke wetenschap gaat over de vraag of er plaats is en zou moeten zijn voor traditionele autoriteiten in een democratie. De basis van een democratie als bestuursvorm is een door het volk gekozen bestuur. Dit uitgangspunt lijkt tegengesteld aan traditionele autoriteiten, die hun positie verkrijgen op basis van gewoonte en erfrecht. Volgens deze redenering zouden traditionele autoriteiten geen rol kunnen spelen in een democratische bestuursvorm. In de praktijk blijkt dit lastig te realiseren in landen als Ghana, waar traditionele autoriteiten, zoals chiefs en aardepriesters, een belangrijke rol spelen in de lokale politieke relaties en waar ze met name in het dagelijkse leven van hun gemeenschap een grote rol vervullen (Ntewusu, 2014; 1). Ook Logan (2008) benadrukt de grote autoriteit van chieftom op een lokaal niveau.

“While at the national level traditional leaders are often limited to “cultural,” ceremonial or (frequently undefined) “advisory” roles, at the community level they may be competing with local government officials for real power – over land, tax revenues or other resources, responsibility for dispensing justice, and influence over community activities and decisions, and even votes” (Logan, 2008; 5).

Verscheidende auteurs stellen juist dat de traditionele actoren een belangrijke rol kunnen spelen ter bevordering van de democratie, zoals Maware en Mayesiko (2014), die stellen dat traditionele autoriteiten niet als tegenstrijdig met het idee van democratie gezien moeten worden, maar als actoren die democratie kunnen bevorderen omdat zij, in tegenstelling tot de nationale politiek, zich onder de mensen bevinden (Maware en Mayesiko, 2014; 2). Hierbij leggen zij de nadruk op ontwikkeling: een chieftom kan direct bepaalde ontwikkelingen of het gebrek hieraan waarnemen en dit aankaarten. Ook stellen zij dat een chieftom de overheid kan wijzen op eerdere beloftes, omdat het ook in het voordeel van de chieftom is dat deze worden nagekomen (Ibid.; 3). Chiefs vervullen onder andere de rol van tussenpersoon tussen de overheid en de bevolking (Ntewusu, 2014; 1). Grishow (2008) merkt op dat politieke actoren zich steeds meer openstellen voor de rol die Afrikaanse traditionele actoren in toenemende mate spelen in ontwikkeling (Grishow, 2008; 64).

Het bestaan van traditionele autoriteiten naast het geïnstitutionaliseerde democratische politieke systeem van Ghana, zorgt vooral op lokaal niveau voor overlappende claims van autoriteit (Logan, 2009; 101). Bovenstaand debat is de laatste decennia intensiever geworden omdat de overlappende claims van autoriteit zijn toegenomen (Logan, 2008; 1). Dit sluit direct aan bij de complexiteit van

autoriteit in mijn onderzoek. Tijdens mijn veldwerk werden spanningen tussen de overheid en de traditionele autoriteiten duidelijk en bleek dat de claims van autoriteit door traditionele autoriteiten en de nationale overheid in sommige gevallen overlappen.

Het is van belang om de verschillende claims van autoriteit en hiermee de lokale politieke relaties te begrijpen, met name wanneer nationaal beleid geïmplementeerd moet worden of wanneer bedrijven, zoals mijnbouworganisaties, zich willen vestigen in dit gebied. Scott (1998) benadrukt het belang van 'legibility' en stelt dat een staat of overheid begrijpelijk moet zijn om transparant te zijn voor alle betrokkenen, wat zou helpen bij het slagen bij de implementatie van overheidsbeleid (Scott, 1998). Het 'legible' maken van een samenleving wordt echter vaak vastgelegd in gesimplificeerde schema's en structuren die ondergeschikt zijn aan de complexe werkelijkheid, wat vaak in plaats van tot een succesvolle implementatie van beleid tot schermutselingen leidt (Bähre en Lecocq, 2007; 2). De lokale politieke relaties en verschillende autoriteitsclaims over land in Tongo zijn niet 'legible' en overlappende claims van autoriteit hebben gezorgd voor conflicten of schermutselingen. 'Legibility' is vooral van belang voor de nationale overheid en bedrijven die zich in een gebied willen vestigen, maar niet voor de inwoners van het gebied, in dit geval de Talensi in het Tongo chieftom. Als gevolg hiervan ontstaat er een interessant politiek krachtenveld rondom de macht. Ook het spreken over chiefs of traditionele autoriteiten in Ghana is een te gesimplificeerde weergave van de werkelijkheid, omdat zij overal anders zijn en andere gebruiken en achtergronden hebben. Daarom zal ik met mijn onderzoek alleen uitspraken doen over de lokale politieke relaties in Tongo.

Opbouw scriptie

Zoals hierboven is beschreven, is de hoofdvraag die deze thesis beantwoordt *Wie claimt autoriteit in het Tongo chieftom en hoe beïnvloedt dit de lokale politieke relaties?* Ik heb ervoor gekozen om mijn hoofdvraag te beantwoorden aan de hand van twee subvragen. Voordat ik mijn in Tongo verzamelde data bespreek, geef ik een achtergrond van de belangrijkste concepten in het tweede hoofdstuk, dat zich richt op de theorie en literatuur. In dit hoofdstuk staat het concept autoriteit centraal en zal ik met name aandacht besteden aan de term 'traditionele autoriteit'. Naast definities van de hoofdconcepten, laat ik in dit hoofdstuk zien hoe autoriteit in Noord-Ghana samenhangt met 'land tenure', de manier waarop mensen hun land verkrijgen, bezitten en beschermen. Bij het bespreken van autoriteit in Noord-Ghana kunnen de dubbele structuur van autoriteit - de gedeelde lokale autoriteit tussen chiefs en aardepriesters- en de invloed van het koloniale bestuur op deze autoriteitsstructuur niet ontbreken. Deze door het koloniale bestuur aangepaste machtsstructuur, vormt de basis van autoriteit in Tongo.

In het derde hoofdstuk bespreek ik de onderzoeksmethoden waarmee ik mijn data heb verzameld tijdens mijn verblijf in Tongo. Ik bespreek wat wel en wat niet werkte, maar vooral hoe ik tijdens mijn veldwerk een onderzoeksmethode ontwikkelde waarbij informele interviews en het herhaaldelijk

terugkomen naar informanten centraal staan. Omdat je als onderzoeker altijd je informanten beïnvloedt, is een ethische verantwoording onlosmakelijk verbonden aan de methoden van antropologisch veldwerk (Deloria, 2007). Daarom zijn deze aspecten van mijn onderzoek samengevoegd in een hoofdstuk. Dit houdt ook een zelfreflectie in van mijn eigen positie in het veld.

Na de theoretische inleiding in het onderwerp en de uiteenzetting van de onderzoeksmethoden volgen de kernhoofdstukken van deze thesis, waarin de tijdens het veldwerk verzamelde data aan bod komen en worden geanalyseerd. In het vierde hoofdstuk bespreek ik de complexiteit van land tenure in Tongo en geef ik antwoord op de eerste subvraag, die als volgt luidt: *Hoe werkt land tenure in Tongo en wie claimen autoriteit over het land?* Bij het kijken naar ‘land tenure’, staat familieland centraal, omdat dit type land overheersend is in de gemeenschappen in het Tongo chieftom. De beschrijving hoe land tenure op familieland werkt, laat zien dat dit complex in elkaar zit en dat sociale relaties hier een grote rol spelen, hoewel het duidelijk is wie op dit land autoriteit heeft. Minder duidelijk is wie er autoriteit heeft op het land dat buiten het familieland valt. De gedeelde autoriteit tussen chiefs en tindana’s, maar ook invloed van de overheid, vergroten de complexiteit van autoriteitsclaims. Daarom zullen de overheidsinstanties die een rol spelen in autoriteitsclaims in Tongo en hun taken worden besproken in dit hoofdstuk. Door middel van verschillende voorbeelden toon ik aan hoe complex autoriteitsclaims op land in elkaar kunnen zitten en hoe de autoriteitsrelaties verschuiven. Ik eindig dit hoofdstuk met een analyse van mijn belangrijkste bevindingen, waarin ik met name de verschillende en overlappende autoriteitsclaims tussen de lokale overheid en chiefs maar ook tussen verschillende gemeenschappen bespreek waaruit de verschuivende autoriteitsrelaties blijken.

In het vijfde hoofdstuk kijk ik naar een andere overlappende autoriteitsclaim, maar dit keer gaat het om één positie die door twee personen wordt geclaimd: de positie Tongdaan. De vraag die in dit hoofdstuk centraal staat, is *Wie is de Tongdaan en waarop is de legitimiteit van deze positie gebaseerd?* Het eerste gedeelte van deze subvraag, wie is de Tongdaan, kan op twee manieren geïnterpreteerd worden. Namelijk: wie van de twee Tongdaans heeft de legitieme claim óf wat houdt de positie van de Tongdaan in. Hoewel ik in dit hoofdstuk ook veel aandacht besteed aan de legitimiteit van de claims van beide Tongdaans, doe ik geen uitspraken over wie van de twee de positie zou moeten invullen. Het eerste deel van de subvraag kijkt dus vooral naar de positie en de bijbehorende taken. In het tweede deel wil ik voornamelijk kijken op welke bronnen van legitimiteit de twee Tongdaans zich beroepen. In de analyse gebruik ik de door Ferguson geïntroduceerde concepten ‘localist’ en ‘cosmopolitant’ om het gedrag van beide Tongdaans te analyseren.

Tenslotte kom ik in de conclusie terug op de hoofdvraag en besluit ik deze thesis door te stellen dat er spraken is van verschuivende autoriteitsrelaties tussen de overheid en chiefs, en dat chiefs zich op verschillende bronnen van autoriteit moeten beroepen om hun claim te legitimeren.

THEORIE

Om inzicht te geven in de complexiteit van autoriteit in Tongo, begin ik dit onderzoek met een theoretische achtergrond en een verkenning van mijn studieobjecten. In dit hoofdstuk onderzoek ik wat er over de belangrijkste concepten is geschreven en hoe dit zich verhoudt tot mijn eigen onderzoek. De concepten en onderwerpen die ik in dit hoofdstuk bespreek, zijn autoriteit, traditie en landbezit. Dit hoofdstuk begint met een definitie van het begrip autoriteit. Vervolgens ga ik verder in op ‘traditionele’ autoriteit, waarbij ik aandacht besteed aan het begrip ‘traditie’, een binnen de antropologie bekritiseerd begrip. Vervolgens bespreek ik hoe autoriteit samenhangt met landbezit binnen het in Ghana dominante landmanagementsysteem ‘customary land tenure’. Bij het bespreken van autoriteit in Noord-Ghana zijn de dubbele structuur van autoriteit en de invloed van het koloniale systeem op deze structuur onmisbaar. De dubbele structuur van autoriteit ligt ten grondslag aan de lokale politieke relaties in het Tongo Chieftom en de ingrijpende veranderingen door het koloniale bestuur zijn nog steeds zichtbaar in de lokale politieke relaties van het dagelijks leven in Tongo.

Autoriteit

Een veelgebruikte definitie van autoriteit is macht die, vrijwillig of met tegenzin, wordt erkend en geaccepteerd door hen over wie de macht wordt uitgeoefend (Leach, 2008; 112). In die zin kan autoriteit worden beschreven als macht die door de onderdanen als legitiem wordt gezien. Volgens Hague en Harrop (2007) is autoriteit een ruimer begrip dan macht. Ze beschrijven macht als de capaciteit om te handelen, terwijl autoriteit het erkende recht is om dit te doen (Hague en Harrop, 2007; 11). Om deze reden wordt autoriteit ook wel beschreven als legitieme macht. Voor de definitie van legitimiteit baseer ik mij op de definitie van Lipset (1959): legitimiteit is de capaciteit van politieke systemen om de bevolking te laten geloven dat dit het beste en meest gepaste systeem is voor de samenleving (Lipset 1959, 86).

Traditionele autoriteit

Cruciaal bij het bespreken van het concept autoriteit is het werk van Max Weber, die een driedeling heeft gemaakt tussen de verschillende bronnen waarop autoriteit kan rusten: traditioneel, charismatisch en legaal-rationeel. Omdat deze driedeling nog altijd invloedrijk is, zal deze kort worden besproken. Weber’s eerste type van autoriteit is traditionele autoriteit. De bron van dit gezag is dat wat altijd is geweest: dit kan in werkelijkheid zijn, op basis van wat ‘men zegt’ of waarvan wordt verondersteld dat het altijd zo is geweest (Hague en Harrop, 2007; 11). Weber beschrijft dat traditionele autoriteit vaak een verlenging van patriarchy is, waarbij de vader of de oudste man het gezag heeft over de andere leden van de familie (Hague en Harrop, 2007; 12). De tweede bron van autoriteit is gebaseerd op

charisma: charismatische autoriteit. Dit wordt als het tegenovergestelde van traditionele autoriteit gezien omdat deze vorm van autoriteit vaak op geen enkele manier aan geschiedenis gebonden is, maar juist gebaseerd is op een charismatische leider met een sterke boodschap (Hague en Harrop, 2007; 12). Een traditionele leider hoeft niet per se een sterke boodschap te hebben, zolang mensen geloven dat de situatie altijd zo was. Juridisch-rationele autoriteit is de derde vorm van autoriteit. Hierbij zijn het regels en wetten in plaats van individuen waaraan wordt gehoorzaamd (Hague en Harrop, 2007; 13). Bij deze bron van autoriteit ligt het gezag in een bepaalde rol of positie, maar is deze niet persoonsgebonden.

Omdat de chieft, die onder Weber's categorie 'traditionele autoriteit' valt, centraal staat in de lokale politieke relaties in Tongo, zal vooral deze bron van autoriteit hier verder worden besproken. Traditioneel heeft in de categorisatie van Weber en die van de Ghanese overheid een andere betekenis. Chiefs en aardepriesters worden in Ghana door de overheid als traditionele autoriteiten gezien, waarbij traditionele autoriteit een overheids-categorisatie is. De overheid maakt een duidelijk onderscheid tussen de overheidsinstanties die een gedecentraliseerde nationale overheid vertegenwoordigen, -de geïstitutionaliseerde staatspolitiek-, en de traditionele autoriteiten. Traditie is een modern concept: het vereist een moderne inslag om iets als traditie te zien. Deze aanname leidt tot twee betekenissen van het concept traditionele autoriteit: aan de ene kant is er de zojuist genoemde overheids-categorisatie, waarbij een chieft onderdeel uitmaakt van de nationale macht, en aan de andere kant is er Weber's traditionele autoriteit, waarbij traditie wordt gezien als iets dat altijd zo was en een bron van legitimiteit voor de autoriteit vormt. Hoewel Lutz en Linder (2014; 12) stellen dat traditioneel leiderschap volgens de antropologische definitie dateert uit de prekoloniale periode, zijn verschillende chieftposities in Ghana door het Britse koloniale bestuur geïnitieerd, evenals de hiërarchie die nog steeds voor de chiefs gebruikt wordt, en kan men zich afvragen in hoeverre chiefs als traditionele autoriteit volgens Weber's categorisatie gecategoriseerd zouden moeten worden.

Volgens Lutz en Linder (2014) zijn traditionele autoriteiten de leiders van traditionele gemeenschappen, waarbij het woord 'traditie' naar de geschiedenis of een gewoonte waarop de legitimiteit berust verwijst (Lutz en Linder, 2004; 12). Zij stellen dat traditionele autoriteiten zich op andere bronnen van autoriteit beroepen dan moderne autoriteiten, die zich, in plaats van op afkomst, op verkiezingen en wetten beroepen. Vergelijkbaar met het idee dat verschillende soorten autoriteiten zich op verschillende soorten legitimiteit beroepen, kijkt Lentz (1998) hoe een chieft, een politicus en de kapitein van een mijnbedrijf in Noord-Ghana zich op verschillende soorten legitimiteit beroepen – economische, traditionele en moderne politieke- en hoe zij autoriteit claimen (Lentz, 1998; 48). In haar artikel bediscussieert Lentz hoe drie mannen met belangrijke posities hun autoriteit claimen: ze laat zien dat er een patroon is van rol-imago: afhankelijk van aan wie ze zich presenteren, veranderen ze de manier waarop ze zich presenteren (Lentz, 1998; 64). Op deze manier legitimeren ze hun claim van

autoriteit aan een verschillend publiek. Lentz wil de drie mannen niet categoriseren volgens Weber's classificatie, omdat ze zich niet op één bron van autoriteit beroepen.

Weber voorspelde dat juridische-rationele autoriteit de dominante vorm van autoriteit zou worden in de 'moderne wereld' (Hague and Harrop, 2007; 13). Dit komt overeen met het idee van Lutz en Linder dat 'moderne autoriteiten' zich beroepen op wetten en regels als bron van autoriteit. Deze duidelijke tweescheiding tussen traditie en modern impliceert een zekere lineaire ontwikkeling, met traditie als beginpunt en modern als eindpunt. Ferguson ontkrachtte dit idee van een lineaire ontwikkeling van een samenleving (Ferguson, 1999). Op basis van zijn onderzoek op de Zambiaanse Copperbelt laat hij zien dat het westerse idee van een lineaire ontwikkeling niet als zodanig aanwezig is. Echter, hij stelt dat aspecten van de levens van zijn informanten, de mijnwerkers van de Copperbelt, gekarakteriseerd worden door twee verschillende levensstijlen: localist en cosmopolitan. Localist is de term die rurale en traditionele waarden, gedrag en kleding benadrukt en cosmopolitan wordt gebruikt om 'moderne' aspecten van het leven te benadrukken, zoals het gebruik van elektronische apparatuur en het koken uit een stalen pan in plaats van een lemen pot. De nadruk op bepaalde aspecten van een levensstijl vertoont overeenkomsten met het artikel van Lentz. De drie mannen laten hoe ze zich presenteren afhangen van het publiek waaraan ze zich presenteren en beroepen zich op meerdere bronnen van autoriteit, waarbij zij verschillende aspecten van hun levensstijl anders presenteren. Ferguson introduceerde de begrippen localist en cosmopolitan om bepaalde aspecten van levensstijlen te kunnen analyseren: aan de hand van deze begrippen zal ik ook de legitimiteit van Abdallah en de andere paramount-chief analyseren.

Land en autoriteit

Omdat de meeste conflicten tussen de lokale overheid en traditionele autoriteiten onduidelijke en overlappende verantwoordelijkheden over het gebruik van land betreffen, zal ik hier bespreken wat er in de literatuur over land en autoriteit wordt gezegd. Ik maak gebruik van het Engelse concept 'land tenure', wat breder is dan de Nederlandse vertaling 'landeigendom', namelijk: de manier waarop mensen hun land verkrijgen, houden en beschermen (cf. Ogolla, 1996). Land tenure speelt een grote rol bij het bespreken van claims van autoriteit in Noord-Ghana. Land dat in bezit wordt gehouden op basis van formele eigendomsdocumenten wordt vanuit een westers perspectief gezien als de meest veilige manier van land tenure (Mearns, 1999; 4). Deze standaard gaat uit van twee betrokken partijen: een staat en een eigenaar van het land. Deze manier van land-management kan worden begrepen als formele land tenure. Dit systeem omvat 20 procent van al het land in Ghana en is vooral geconcentreerd rond de grote steden en in het zuiden van Ghana (USAID, 2013). De overige 80 procent van het land wordt in bezit gehouden op basis van het tweede systeem van land-management, customary land tenure. Dit is een verzamelnaam voor systemen waarin landeigendom is gebaseerd op

gewoonte en traditie en niet wettelijk is gedocumenteerd. Deze vorm van grondbezit is vooral in de meer rurale gebieden, zoals Tongo, dominant.

Omdat formele eigendomspapieren ontbreken bij customary land tenure, wordt deze manier van land tenure over het algemeen als minder veilig gezien omdat mensen zich niet kunnen beroepen op officieel (door de staat) erkende papieren. Customary land tenure is een systeem van land-management dat sterk samenhangt met autoriteit en sociale relaties. Afrikaanse land regimes zijn gebaseerd op autoriteit en door sommige auteurs wordt gesteld dat land tenure een sociale relatie is, of ingebed is in sociale relaties, en dat landrechten worden bepaald door politieke en sociale status (Boone, 2013; 21; Cotula en Chauveau, 2007; 66; Peters, 2009; 1317). Het belang van autoriteit in Afrikaanse land issues wordt ook door Lund en Boone (2013) benadrukt. Zij beargumenteren dat issues over land nooit alleen over land gaan, omdat deze zo ingebed zijn in vraagstukken over autoriteit, burgerschap en de politiek van de rechtspraak. Daarom gaat een strijd of conflict over eigendom nooit alleen over de toegang tot hulpbronnen, maar ook over de omvang en de structuur van autoriteit (Lund en Boone, 2013; 1). De voorwaarden voor het in bezit houden van land zijn bepaald onder lokale druk en door competitieve conflicten (Moore, 1998; 33). Dit maakt dat het in bezit houden van land een ononderbroken proces is. De zekerheid van het bezitten van land op basis van customary land tenure ligt, hoewel de Ghanese overheid customary land tenure erkent, vooral in de sterke relatie met sociale relaties en autoriteit. Deze verbondenheid met autoriteit en sociale relaties maakt customary land tenure een heel complex begrip, maar het laat ook zien hoe formele gezagsstructuren doorwerken tot op het niveau van de gewone bevolking en hun land.

Dit onderzoek is gebaseerd op de aanname dat er verschillende en conflicterende claims op een bepaald stuk land kunnen rusten. De competitie om land is het afgelopen decennium flink gestegen door een globale crisis in voedsel, energie, de economie en het milieu (Borras et al. 2011, 209). Door de schaarste in land zoeken individuen, bedrijven en staten nieuw land om zichzelf te verzekeren van hun toegang tot natuurlijke hulpbronnen, waarvan land een van de belangrijkste is (Lund, 2008; 10; Peters, 2009; 1319). Lund laat zien dat er veel instituties zijn die een poging doen om publieke autoriteit uit te oefenen over land, wat in veel competitie over autoriteit resulteert, onder andere tussen chiefs en overheidsinstituten (Lund, 2006; 700; Lund, 2010; 7). Deze concurrentie is een logisch gevolg van het naast elkaar bestaan van een geïnstitutionaliseerde staat en 'traditionele autoriteiten': chiefs nemen een belangrijke positie in in de lokale politiek in Ghana, maar het is de vraag hoe zij in het democratische systeem passen. In deze thesis laat ik zien hoe de concurrentie om publieke autoriteit tussen een chief en overheid zich uit in Tongo.

De dubbele structuur van autoriteit: chiefs en aardepriesters

Uit de literatuur blijkt dat er in Noord-Ghana van oudsher een verdeling van autoriteit is op lokaal niveau tussen chiefs en aardepriesters. De benaming die wordt gebruikt om de machtsverdeling tussen chiefs en aardepriesters te beschrijven is een dubbele structuur van autoriteit, waarbij chiefs een politieke positie innemen en de aardepriesters een religieuze taak vervullen. Deze structuur is niet uniek voor het noorden van Ghana aangezien deze ook in aangrenzende gebieden (en aangrenzende landen, zoals Burkina Faso) wordt gevonden, maar hoe de formele relaties en de machtsverhoudingen zijn ingevuld verschilt vaak per chieftom. Gupta en Ferguson (2012) bespreken hoe natiestaten, plaatsen en culturen vaak niet isomorphisch zijn, in tegenstelling tot het idee van naturalisme (Gupta en Ferguson, 2012; 11). Binnen getrokken grenzen bestaan verschillende groepen met verschillende belangen, wat buiten beschouwing wordt gelaten wanneer er bijvoorbeeld over ‘chiefs’ of ‘traditionele autoriteiten’ wordt gesproken. Hoewel ik met mijn op Tongo gebaseerde onderzoek geen uitspraken wil doen over andere gebieden, zijn er wel kenmerken die in meerdere gebieden terugkomen. Zo zijn de aardepriesters de autochtone bevolking van het gebied en hebben zij een spirituele relatie met de geesten van het land omdat zij het land hebben ontgonnen. De chiefs, die na de aardepriesters arriveerden en waarnaar soms wordt verwezen als de eerste immigranten, claimen de politieke macht.

De invloed van het koloniale systeem op lokale politieke relaties

Autoriteit is te begrijpen vanuit de manier waarop het in de koloniale tijd, die in Ghana van 1901 tot 1957 duurde, is gevormd en vervormd. Hoewel het koloniale systeem het noordelijke gebied, vaak aangeduid als de Northern Territories, later bereikte dan het zuiden, was de invloed van het koloniale systeem in Noord-Ghana heel groot. Een belangrijke oorzaak voor de relatief grote impact in het noorden was de afwezigheid van geïnstitutionaliseerde elites. Onderzoek van Lund (2010) laat zien dat er een tweedeling was in koloniaal Ghana: in het noorden was er geen bestaande hiërarchie, in het zuiden wel. Waar de elites in het zuiden ervoor zorgden dat het Britse bestuur het land niet in beslag kon nemen, hadden de Britten in Noord-Ghana vrij spel door de afwezigheid van een sterke elite en konden zij relatief eenvoudig beslag leggen op dit land (Lund, 2010; 13). Dit wordt bevestigd door Fortes, die in zijn onderzoek over de Talensi in Noord-Ghana stelt dat er rond 1915 geen centrale autoriteit was over de Talensi: er was geen stamregering en geen stamburgerschap voor alle Talensi (Fortes, 1940; 241).

Het indirecte bestuur van het koloniale bestuur was gebaseerd op de erkenning van chiefs als inheemse autoriteit en bemiddelaars tussen de overheid en de bevolking. Op verschillende plaatsen in het noorden werden nieuwe chiefs en hun autoriteit over een bepaald territorium gecreëerd door het koloniale bestuur (Lund, 2010; 13). Dit bracht het prekoloniale systeem uit evenwicht: de lokale macht

was in het prekoloniale tijdperk verdeeld tussen chiefs, die een politieke macht uitoefenden, en de aardepriesters, die religieuze autoriteit bezaten. De autoriteit van aardepriesters is gebaseerd op het feit dat zij als eerste het land ontgonnen en hierdoor een directe relatie met de godheden van het land hadden. Deze verbinding met land stelt de aardepriesters in staat om rituele offers te leiden die bijvoorbeeld nodig zijn bij het zaaien en oogsten van gewassen en het gaf hen de autoriteit om land toe te wijzen aan mensen die zich in hun gebied willen vestigen (Amanor, 2012; 15). De autoriteit van de aardepriesters, of de ‘custodians of the earth’, was gebonden aan een bepaald stuk grond, in tegenstelling tot de chiefs: chiefs zorgden voor een groep mensen en hun fysieke welzijn maar hun autoriteit was niet gebonden aan bepaalde landsgrenzen. Tijdens het koloniale bestuur werden sociale groepen niet meer los van hun land gezien en als territoriale eenheden gezien (Pottier, 2005; 60). Hun autoriteit werd echter niet erkend door de Britten, die de machtsdecentralisatie via de chiefs gebruikten om hun macht te centraliseren. Door het geven van macht aan chiefs en door hen als lokale autoriteit te benaderen, werd het gezag van de aardepriesters gemarginaliseerd.

De onderlinge verhoudingen tussen chiefs en aardepriesters veranderde tijdens en na het koloniale bestuur door alleen de chiefs te erkennen. Eerder werk door Colson (1971), Pottier (2005) en Luning (2010) benadrukt hoe niet alleen de autoriteit van chiefs werd heruitgevonden en vergroot, maar hoe ook de betekenis van bepaalde concepten veranderde. Een voorbeeld hiervan is het concept ‘customary’. Colson (1971) onderzocht de impact van de koloniale periode op de definitie van landrechten en hoe dit de manier waarop er naar landrechten werd gekeken veranderde. Het koloniale bestuur streefde ernaar om inheemse wetten en regels te rationaliseren in het gewoonterecht (Lund, 2010). Het concept ‘customary’ doet denken dat het een gebruik is dat altijd zo is gegaan, maar in het geval van het gewoonterecht in Ghana is het vaak een opgelegde gewoonte of is het gecreëerd in relatie met de Britse koloniale macht. Luning voegt hieraan toe dat om deze reden staatsrecht en gewoonterecht niet tegenover elkaar zouden moeten worden geplaatst (Luning, 2010; 26). Het concept traditie zou op eenzelfde manier benaderd kunnen worden. Ook dit begrip impliceert immers dat het gaat om gebruiken die altijd zo hebben bestaan. Een voorbeeld hiervan is de onderlinge hiërarchie tussen de chiefs en de enskinment, de beëdiging om een chieft te worden: beiden zijn gevormd of ingrijpend veranderd onder het koloniale bestuur maar worden aangeduid als traditie.

Pottier (2005) beschrijft hoe de inmenging van de Europese machten ideeën over soevereiniteit en eigendom veranderde. Prekoloniale landsystemen waren gebaseerd op het principe dat ieder individu toegang heeft tot land waarmee de leden van een gemeenschap een rituele relatie hadden (Pottier, 2005; 60). Europese concepten als wettelijk eigendomsrecht, waarbij een individu volgens de wet eigenaar is en waarvan soms wordt verondersteld dat ze universeel zijn, werden echter pas tijdens de koloniale periode geïntroduceerd (Ibid.; 59). Dit veranderde de manier waarop er naar eigendom werd gekeken, hoewel dit in eerste instantie op de grote stedelijke gebieden in het zuiden van Ghana van

toepassing was. Het hierboven genoemde principe uit het prekoloniale systeem bleek echter tijdens mijn onderzoek nog steeds in Tongo aanwezig te zijn: iedereen die land nodig heeft in Tongo, heeft net zoals in het prekoloniale systeem toegang tot land.

De inmenging van de Britten in de lokale machtsrelaties bleek vooral na de koloniale periode voor conflicten te zorgen. Lund beschrijft hoe in de periode na het koloniale regime conflicten over land ontstonden. De centrale overheid en de chiefs, die hadden geprofiteerd van hun toegenomen gezag tijdens de koloniale periode, hadden er belang bij om de situatie zo te laten als deze was tijdens het koloniale regime. De Ghanese Grondwet van 1979 bepaalt echter dat land in handen van de overheid aan de oorspronkelijke eigenaren uit de prekoloniale periode teruggegeven dient te worden: aardepriesters, families en sommige individuen zagen mogelijkheden om land te claimen van de overheid en van chiefs (Lund, 2008). Omdat grondbezit in principe niet op papier was (en is) vastgelegd, veroorzaakte dit in sommige gevallen conflicten. De Grondwet gaf ook een mogelijkheid om de politieke orde die zich in de loop van de twintigste eeuw had ontwikkeld te betwisten, hetgeen resulteerde in een strijd om macht tussen hen die tijdens de koloniale periode waren gemarginaliseerd en hen wier macht nu werd betwist (Lund, 2008; 2).

Lund stelt dat de rivaliteit om de overlap in autoriteit tussen chiefs en aardepriesters is verminderd. Hoewel er enige competitie was tussen chiefs en aardepriesters, streven beiden nu naar een exclusieve positie (Lund, 2008; 2). Luning beargumenteert, op basis van haar onderzoek in Burkina Faso, dat het onderscheid tussen de immigranten-chiefs aan de ene kant en de autochtone aardepriesters belangrijk blijft, en dat het onwaarschijnlijk is dat de politiek machteloze groep enige politieke macht zal claimen omdat de autochtonen in Luning's onderzoek zich, hoewel ze zijn uitgesloten van een politieke positie, superieur voelen aan de nieuwkomers (Luning, 2005; 129).

De invloed van het koloniale bestuur op de lokale politieke relaties is een onderwerp dat niet weggelaten kan worden in dit onderzoek naar autoriteit in Tongo, omdat de invloed hiervan nog steeds duidelijk zichtbaar is. Begrippen als 'traditie' en 'customary', die regelmatig worden gebruikt om de autoriteit van chiefs en de manier waarop land in bezit wordt gehouden in Ghana aanduiden, blijken afkomstig te zijn uit deze periode. Dit heeft consequenties voor de manier waarop er naar 'traditionele autoriteiten' wordt gekeken.

METHODEN EN ETHISCHE VERANTWOORDING

Mijn eerste kennismaking met Tongo was de ontvangst door Tongdaan Abdallah, mijn gastvader en paramount-chief van Tongo, op de compound waar ik tot eind maart zou verblijven. Omdat autoriteit en claims van autoriteit het centrale concept van mijn studie zijn, was deze verblijfplaats een uitgelezen plek. Abdallah werd, door zijn kennis van de geschiedenis van het gebied, zijn goede beheersing van de Engelse taal, en het feit dat ik bij hem op de compound woonde, mijn hoofdinformant. Er waren weinig mensen die zo veel konden vertellen over de geschiedenis en tradities van Tongo en de Talensi, maar bovenal waren er geen mensen die zo veel over het conflict rondom de positie van de paramount-chief konden vertellen. De meeste interviews met Abdallah hadden veel weg van een college, waarbij hij doceerde en ik zijn publiek was. Tijdens deze gesprekken wachtte hij tot ik klaar was met aantekeningen maken voordat hij verder ging aan zijn verhaal. Op deze manier heb ik veel informatie over de geschiedenis van de Talensi en Tongo weten te verzamelen.

De meeste informanten vond ik door gebruik te maken van het sneeuwbaaleffect: informanten introduceerden mij bij nieuwe informanten. Ook Abdallah verwees mij door naar nieuwe informanten



Mijn ontmoeting met de tindana's in de eerste week van mijn verblijf, voor de oudste hut van Tongo. De tindana's dragen hun 'traditionele' kleding: een korte broek en sommige een dierenvel over hun borst (foto door Abdallah Balomani)

of stelde mij voor aan mensen waarvan hij dacht dat zij nuttig zouden zijn voor mijn onderzoek. Vooral de ontmoeting met de aardepriesters, de tindana's, had ik niet zonder hem voor elkaar kunnen krijgen. Doordat ik steeds meer als dochter in de familie werd geaccepteerd en mensen aan mij gewend raakten, kreeg ik meer toegang tot nieuwe informatie. Vooral Abdallah werd gedurende mijn verblijf in Tongo steeds opener, maar ook de bezoekers van Abdallah werden spraakzamer.

In het begin had ik moeite met het vinden van informanten. Mensen waren wel nieuwsgierig naar wat ik kwam doen en de uitleg dat ik onderzoek voor mijn universiteit deed, was vaak voldoende informatie. Veel mensen hadden een beperkte kennis van het Engels en het kwam regelmatig voor dat de conversatie na deze korte uitleg van mij stopte. De inwoners die, vaak door hun gebrekkige Engelse kennis en mijn gebrekkige kennis van het Talin⁵ niet begrepen wat ‘sulemina’, het lokale woord voor blanke of niet-zwarte, in Tongo deed en waarom ik hen vragen wilde stellen, informeerden hier soms naar bij mijn gastvader. Hierdoor voelde ik me in de eerste week niet geheel op mijn gemak bij het stellen van vragen. Om te voorkomen dat ze direct bij Abdallah aan zouden kloppen, besloot ik de interviews, die met de inwoners van Tongo vaak de vorm van een informeel gesprek aannamen, heel rustig aan te pakken. Zo sprak ik mijn meeste informanten meerdere keren. De eerste keer bleef zo’n gesprek wat oppervlakkig, maar een volgende keer kon ik ze vragen of ze me meer over landbezit en landeigenaren konden vertellen. In sommige gevallen konden ze me hun land en de grenzen hiervan laten zien, wat ook een manier is die ik gebruikte om mijn data te verzamelen. Door met een informant over het land te wandelen, kon de informant laten zien waar de grenzen van zijn land lagen en hoe ze het land en de grenzen afbaken. In de meeste gevallen begrepen mijn informanten evenwel niet wat ik wilde weten en waarom. Omdat deze onderzoeksmethode niet altijd helemaal begrepen werd, is de informatie die ik op deze manier heb verzameld basaal. Het gaf mij echter een duidelijk beeld hoe deze informanten over hun land dachten.

Tijdens het veldwerk ontwikkelde ik gaandeweg een onderzoekstechniek waarmee ik mijn informatie verzamelde. De eerste week in Tongo schafte ik een fiets aan. Door rond te rijden en onderweg mensen aan te spreken zou ik een groter onderzoeksgebied kunnen beslaan dan wanneer ik alles te voet zou doen. Ook gaf de fiets mij een idee van onafhankelijkheid, omdat ik zelf kon bepalen waar en wanneer ik ergens heenging. Het vinden van informanten vanaf een fiets bleek lastiger dan gedacht, omdat je op een fiets minder snel aanspreekbaar bent door de snelheid waarmee je beweegt. Wanneer ik afstapte om een praatje te maken, bleek vaak dat mensen niet snaptten wat ik kwam doen en dat hun Engels niet goed genoeg was om dit duidelijk te maken. Deze methode leverde een hoop verwarde blikken op. Na een paar fietspogingen ging ik over op rondwandelen: van de compound naar de markt of richting de Tongo Hills. Dit bleek een succes: mensen konden mij aanspreken en als ik stopte om met de inwoners te praten leverde dit minder vreemde blikken op. Door rond te wandelen was ik veel toegankelijker voor mijn informanten. Het doen van onderzoek te voet wordt door Ingold (2011; 43) beschreven als een sociale activiteit door de interactie met hen die je tegenkomt en dat is een beeld dat ik herken.

⁵ De lokale taal in Tongo en het Talensi District

Het verzamelen van mijn data deed ik vooral door middel van interviews, zowel korte gesprekken en informele interviews als semigestructureerde formele interviews. Het grootste deel van mijn data komt voort uit korte informele gesprekken. Elke keer als ik op pad ging in Tongo verzamelde ik kleine hoeveelheden informatie. De manier van interviewen paste ik aan de positie van de informant en aan de context waarin het interview plaatsvond aan. De meeste informanten uit Tongo kwam ik op straat, bij hun huis of bij hun winkel tegen. Deze gesprekken hadden over het algemeen een informele setting. Een struikelblok hierbij was dat ik tijdens het gesprek geen aantekeningen kon en wilde maken. Meestal maakte ik na het gesprek wat korte aantekeningen en ging ik daarna terug naar de compound van Abdallah om de gesprekken en de informatie uit te schrijven. Omdat Tongo een kleine plaats is, was dit geen probleem: ik kon snel thuis zijn om de informatie te noteren.

Vaak vroeg ik, na een uitgebreide begroeting en de uitleg wat ik in Tongo deed, naar land en de eigenaren van het land. Dit onderwerp was goed bespreekbaar. Een minder makkelijk onderwerp om mensen naar te vragen was autoriteit. Dit was een onderwerp waar ik niet direct naar kon vragen, onder andere omdat het lastiger was om vragen over autoriteit te stellen die begrijpelijk waren voor de informanten. Vooral het conflict rondom de positie van de paramount-chieft was moeilijk bespreekbaar. Dit had twee redenen: allereerst wist bijna niemand dat er een conflict (of schermutseling) gaande was en ten tweede wilde ik voorkomen dat ik Abdallah met mijn vragen in verlegenheid zou brengen. Hierom was ik voor deze informatie voornamelijk afhankelijk van Abdallah. Mijn positie als dochter in het gezin van Abdallah gaf mij een uniek inzicht in de situatie. Er was ook een aantal familieleden dat mij enige informatie kon geven, maar zij verwezen mij vaak door naar Abdallah als ik verdere uitleg wilde. Hij was nu eenmaal degene die precies wist hoe het zat. De informatie die ik van Abdallah kreeg, kon ik na afloop weer verifiëren bij een andere informant door direct naar bepaalde details te vragen. Dit is een methode die ook door Berreman (2012) wordt besproken en die tijdens mijn onderzoek goed van pas kwam (Berreman, 2012; 157). Wanneer ik pas opgedane kennis als algemeen bekende kennis presenteerde, kreeg ik snel toegang tot meer informatie over hetzelfde onderwerp.

Ik heb bewust geen gebruik gemaakt van een tolk, met uitzondering van een bezoek aan de mijnsites in Kejetia, een mijnsgemeenschap in het oosten van het Talensi District. Ik werd naar deze locatie gebracht door een familielid van Abdallah achterop een motor. Hier bleek de tolk niet nodig, maar het was prettig dat hij de niet-Engels sprekende mensen uit kon leggen wat ik in Kejetia kwam doen.

Interviews bij overheidsinstituties, zoals de Talensi District Assembly, Regional Lands Commission en Mineral Commission, of bij NGOs, zoals het kantoor van World Vision in Tongo, vonden plaats in een formele setting omdat de context om een meer formele aanpak vroeg. Door middel van vooraf opgestelde vragen gaven deze semigestructureerde diepte-interviews veel informatie over het hoe en

wat rond autoriteit en land in Tongo. Deze formele interviews hadden als voordeel dat ik direct aantekeningen kon maken. Ook hier kon ik kennis die ik bij eerdere gesprekken had opgedaan gebruiken als algemene kennis. Dit gaf mij ook de mogelijkheid om een gesprek beter te sturen en achter de informatie te komen waarnaar ik op zoek was.

Ook maakte ik gebruik van participerende observatie, bij onder andere begrafenissen, het Golib festival⁶ eind maart en bij het bezoek van een waarzegger⁷ aan de familie van een overleden vrouw. Hier heb ik veel kennis opgedaan over de gebruiken en het gedrag van mensen, en ook de sociale relaties en autoriteit. Deze onderzoeksmethode was vooral heel nuttig om een beeld te krijgen van de context waarin mijn onderzoek plaatsvond.

Ethiek

Een belangrijk onderdeel van veldwerk, onlosmakelijk verbonden met de methoden van dataverzameling, is ethiek en ethische kwesties. Omdat antropologisch veldwerk directe interactie met informanten betekent en omdat veldwerk vaak om een groep mensen gaat die anders doet of denkt dan de onderzoeker, is het als onderzoeker belangrijk om ethische codes in het achterhoofd te houden. Deloria (2007) stelt dat ethiek centraal is aan het doen van veldwerk omdat je met het doen van veldwerk altijd de mensen die je bestudeert beïnvloedt (Deloria, 2007). De AAA Code of Ethics, een set van richtlijnen voor het doen van antropologisch veldwerk, voorziet in belangrijke ethische regels die zo goed mogelijk zouden moeten worden nagevolgd in het veld. Centraal aan deze richtlijnen is het idee dat geen schade mag worden toegebracht aan je veldwerkomgeving en informanten. Twee belangrijke punten die hierin genoemd worden zijn de ‘voluntary informed consent’ van informanten en het respectvol omgaan met de informanten (AAA Code of Ethics, 2012). ‘Voluntary informed consent’ houdt in dat de informanten zich ervan bewust zijn dat je onderzoek doet en dat zij op vrijwillige basis informatie geven, al vraagt Bourgois (2007) zich af in hoeverre iemand werkelijk kan begrijpen wat er met zijn of haar informatie gedaan gaat worden ondanks dat ze van tevoren zijn ingelicht (Bourgois, 2007; 289). Deze twee punten uit de AAA Code of Ethics streefde ik na door mij voor te stellen als iemand die onderzoek doet en door te vragen of ik hen vragen mocht stellen over mijn onderzoeksonderwerp. Mijn informanten waren op de hoogte dat ik onderzoek deed voor mijn universiteit.

⁶ Golib festival, ook wel Gologo festival. Tindana festival van verschillende gemeenschappen (Tengzug, Wakii, Yinduri, Gologo, Gbeogo, Shia en Santeng) dat wordt gevierd voor het zaaien van de gewassen in de Golib maand.

⁷ Soothsayer, alleen mannen kunnen deze taak vervullen. Worden geraadpleegd bij geboortes maar ook bij een overlijden om een doodsoorzaak te onderzoeken.

Tijdens mijn veldwerk kwam ik een gevoelig onderwerp tegen, namelijk het stilgehouden conflict over de positie van de paramount-chief van Tongo Traditional Area. Toen ik hiervan hoorde, was ik terughoudend met het stellen van vragen over dit conflict. Dit nam toe toen ik me ervan bewust werd dat niemand wist dat er een conflict bestond. Autoriteit was een lastiger onderwerp om vragen over te stellen dan over land, maar dit conflict maakte het helemaal moeilijk. Om te voorkomen dat ik Abdallah zou beschamen, probeerde ik erachter te komen hoeveel mijn informanten over deze issue wisten en hoeveel ik hen kon vragen. Iemand beschamen valt mijns inziens onder het idee van de AAA Code of Ethics: ‘do not harm’ (AAA Code of Ethics, 2012). Het conflict tussen de paramount-chiefs was iets dat ik nooit zelf ter sprake bracht in een gesprek, tenzij het een gesprek met Abdallah was, die zich later meer op zijn gemak voelde om met mij over het conflict te praten. Op sommige momenten, vooral in mijn eerste weken in Tongo, vond ik het lastig om over dit conflict te horen en niet te kunnen helpen. In mijn ogen, en vanuit de positie van Abdallah, was de situatie onrechtvaardig. Hierbij realiseerde ik me dat deze betrokkenheid onder andere voortkomt uit de band die je met je informanten opbouwt en dat het mijn voornaamste taak was om te observeren en analyseren.

Het bewijs dat Abdallah een legitieme claim had lag volgens hem in zijn bezit van de regalia, koninklijke erfstukken die aan zijn voorgangers toebehoorden. Om een beter beeld te kunnen vormen van de regalia vroeg ik Abdallah eens of ik deze mocht zien. Het duurde een week voordat het mogelijk was: omdat de regalia heel waardevol en geheim zijn, liggen deze verspreid over verschillende plekken. Het bij elkaar brengen van de regalia bleek een aantal offers nodig te hebben om het proces goed te laten verlopen. Dit liet zien hoeveel (symbolische) waarde de regalia hebben en wat voor belangrijke rol deze spelen in de legitimiteit van Abdallah’s claim als paramount-chief. Wanneer er iets met de regalia zou gebeuren, zou Abdallah zijn legitimiteit niet meer of veel moeilijker kunnen bewijzen. Dit is ook de reden dat ze geheim worden gehouden. Toen ik me dit realiseerde, heb ik Abdallah expliciet gevraagd of hij het goed vond als ik hierover in mijn thesis zou schrijven. Pas na zijn goedkeuring ben ik begonnen met het noteren van de informatie.

Soms schrokken mensen als ik vroeg of ik hen vragen mocht stellen voor mijn onderzoek. Dit was vooral het geval bij meer formele interviews, bijvoorbeeld bij een overheidsinstantie, waar de verantwoordelijke persoon niet aanwezig was. In een paar van deze gevallen wilden mensen niet worden geïnterviewd en overtuigden ze mij dat ik beter met iemand die hoger in de organisatie zat kon praten. Dit was altijd een goede oplossing, waarbij ik de mensen die bang waren om iets verkeerd te zeggen ook in hun waarde kon laten en toch informatie kon verzamelen. Het feit dat ik aantekeningen zou maken, iets waarvoor ik van tevoren toestemming vroeg, schrok ze waarschijnlijk het meest af. In Tongo zelf kwam ik dit probleem bijna nooit tegen. Dat ik geen aantekeningen maakte en dat de mensen voor hun idee algemene kennis deelden, had hier ongetwijfeld mee te maken. Dat ik meerdere keren terugging naar dezelfde informanten in Tongo droeg ook bij aan het opbouwen van een

vertrouwensband. Op deze manier leerden ze me beter kennen en kon ik elke keer naar meer informatie vragen.

DE COMPLEXITEIT VAN LAND TENURE IN TONGO

De onderzoeksvraag van deze thesis is *Wie claimt autoriteit in het Tongo chieftom en hoe beïnvloedt dit de lokale politieke relaties?* Omdat, zoals uit het theoriehoofdstuk is gebleken, landeigendom sterk met autoriteit samenhangt, is land een belangrijke maatstaf van autoriteit. In dit hoofdstuk zal ik daarom kijken naar autoriteitsclaims op het niveau van de gewone bevolking in Tongo op hun land en naar de complexiteit van land tenure, de manier waarop individuen of groepen land verkrijgen, bezitten en overdragen, in Tongo. De subvraag die centraal staat in dit hoofdstuk en die helpt de hoofdvraag te beantwoorden, is *Hoe werkt land tenure in Tongo en wie claimen autoriteit over het land?* Dit hoofdstuk zal niet alleen naar de gewone bevolking kijken, maar ook naar de invloed en autoriteit van de overheid in Tongo. De inmenging van de overheid in Tongo is vooral relevant in land gerelateerde zaken, omdat blijkt dat op dit gebied de meeste overlap is tussen lokale autoriteiten en de overheidsinstituties.

Zoals in het theoriehoofdstuk is besproken, zijn er in Ghana twee systemen van land-management. Customary land tenure, waarbij grondbezit op gewoonte is gebaseerd, is het systeem dat in de noordelijke rurale gebieden van Ghana dominant is. Hier tegenover staat formele land tenure, waarbij het bezit van land rust op de formele eigendomspapieren. Omdat deze manier van land tenure nauwelijks voorkomt in het gebied rond Tongo, zal ik alleen naar customary land tenure kijken. Een bezoek aan de Lands Commission in Bolgatanga, een overheidsinstituut dat zich met name bezighoudt met publiek land⁸, leerde mij dat er verschillende soorten land zijn in Ghana. Deze categorisatie is gebaseerd op wie de eigenaar is en wie het land mag gebruiken of beheert. Zo kan publiek land worden opgedeeld in staatsland en gevestigd land, twee typen land waarbij de overheid de allodiale rechten heeft. In en rond Tongo is familieland het dominante landtype. Daarom heb ik ervoor gekozen om land tenure uit te leggen aan de hand van familieland. Op familieland wordt gebruik gemaakt van het delen van land op basis van een patrilineaire traditie. Om het eerste deel van de subvraag in dit hoofdstuk te kunnen beantwoorden, zal ik beginnen met een uitleg van customary land tenure in Tongo: wat houdt landbezit in, hoe verkrijgen en houden inwoners land in bezit en hoe dragen zij landbezit over? Vervolgens analyseer ik verschillende autoriteitsclaims die op land in Tongo worden gemaakt en geeft ik in een korte conclusie antwoord op bovenstaande subvraag.

⁸ Land waarover de overheid de allodiale rechten heeft.

Het verkrijgen van land

Het land in Tongo is verdeeld tussen lokale families. Dit land valt in de categorie familieland, waarbij de familie de allodiale rechten bezit en dus absoluut eigendom heeft over het land. De familie is zowel de eigenaar als de beheerder. De geschiedenis bepaalt welke familie welk stuk land heeft: het stuk land dat in handen is van een familie zou ooit door een voorvader van deze familie zijn ontgonnen. Larry John Kwame, een officier van de Office of the Administrator of Stool Lands (OASL), vaak ook Stool Lands Office genoemd, legde mij uit dat de families 'customary freehold' hebben. Customary geeft aan dat grondbezit op gewoonte of oude gebruiken is gebaseerd en freehold wijst erop dat eigendom van het land, in tegenstelling tot pacht, geen tijdslimiet heeft en onvervreemdbaar is, hoewel nergens is vastgelegd welke stukken land aan wie toebehoren. In veel landen heeft een overheid de allodiale rechten over het land en kunnen inwoners een stuk grond kopen of lenen; in het geval van Ghana behoort alleen publiek land aan de overheid toe.

Op familieland in Tongo wordt gebruik gemaakt van het delen van land volgens een patrilineaire gewoonte: opvolging en erven gaat via de mannelijke lijn. Volgens Weber (1923) ligt het patriarchale systeem, waarbij de vader of de oudste man gezag heeft over de andere leden van de familie of van het huis, ten grondslag aan traditionele autoriteit (Hague en Harrop, 2007; 12). De oudste man van een familie, het familiehoofd, is de landeigenaar die het familieland onder de mannelijke familieleden verdeelt. Zelf heeft hij, als oudste man, recht op het grootste stuk land. De grootte van het land van de andere mannen binnen de familie hangt af van wat ze nodig hebben. Over dit land hebben ze recht van vruchtgebruik, hetgeen inhoudt dat ze het land mogen gebruiken en de producten van datgene wat ze verbouwen mogen hebben. Omdat de landeigenaar, of het familiehoofd, het land enkel in bewaring houdt voor zijn gemeenschap, hoeven de mannen geen pacht te betalen over het land. Verschillende informanten gaven aan dat land iets is dat niet in eigendom kan worden gehouden, maar dat het toegekende land aan de mannen in een familie als tijdelijk bezit zou moeten worden gezien.

Abdallah vertelde dat vrouwen geen deel uitmaken van de groep die in aanmerking komt voor landbezit. Dit betekent dat vrouwelijke familieleden geen land erven of toegewezen krijgen. De reden hiervoor is dat vrouwen bij de familie van hun man gaan wonen zodra ze getrouwd zijn. Mijn informanten stelden dat het geen zin heeft om een vrouw land te geven omdat de meeste vrouwen niet op het land van hun eigen familie blijven en vaak toegang krijgen tot het land van hun man. Vrouwen die nog thuis wonen, krijgen geen land maar werken bijvoorbeeld mee op het land van hun vader, al werd in een aantal gevallen door jonge en ongetrouwde vrouwelijke inwoners van Tongo aangegeven dat ze een eigen stukje land mogen gebruiken als ze aangeven dat te willen. In het geval van moeders kan het zijn dat een zoon (een stuk van) zijn land aan zijn moeder in bruikleen geeft. Dit land blijft dan van de zoon, maar de moeder mag het gebruiken om zichzelf te voorzien van voedsel.

Landdemarcatie: paadjes en latrines

Omdat herverdeling van het land, bijvoorbeeld na een overlijden of wanneer mensen een stuk land nodig hebben, heel gebruikelijk is, zijn er in Tongo weinig afbakeningen door muren of hekken. Mijn informanten stelden dat het bezit van grond flexibel is en moet zijn. Hierdoor is het voor een buitenstaander onduidelijk welk land bij welke familie hoort, al is de familie die in het dichtstbijzijnde huis of compound woont vaak een goede gok. De meest voorkomende methode om toch een grens aan te geven is door middel van paadjes tussen de verschillende stukken land. Soms zijn deze paden duidelijk zichtbaar, vooral wanneer het om een grens tussen het land van twee families gaat. Bij de verdeling van een stuk familieland tussen de mannelijke familieleden is een afbakening door middel van een pad vaak moeilijk zichtbaar en voor een buitenstaander niet als zodanig te herkennen. Nog lastiger te herkennen is een grens op een stuk familieland wanneer iemand dat tussen verschillende vrouwen heeft verdeeld, zoals bij een halfbroer van Abdallah die een aantal van zijn moeders land in bruikleen heeft gegeven. Abdallah liet mij bij een rondleiding over zijn familieland zien hoe een



Grensmarkeringen in Tongo door middel van gewassen (foto door auteur).

bepaald stuk land tussen verschillende moeders is verdeeld. De grenzen op dit stuk land verschillen hierbij van grenzen tussen land dat aan de mannelijke familieleden is toegekend: Abdallah vertelde dat deze grenzen vaak worden aangegeven door een bepaald gewas dat in een rechte lijn is geplant. Dit gewas is heel geschikt om de grens aan te geven omdat het sterke wortels heeft en ook in het droge seizoen zichtbaar is. Enkele halfbroers van Abdallah die het aan hen toegekende land niet zelf gebruikten, verdeelden hun land over een aantal moeders, die hier hun eigen gewassen op verbouwden.

Hoewel het afbakenen van land door middel van een muur of hekwerk ongebruikelijk is, zijn er enkele uitzonderingen. Een aantal nieuwe huizen heeft een muur om het grondgebied van het huis. Deze huizen, losstaande huizen met meerdere verdiepingen en een schuin dak, zijn heel verschillend van de compounds waarin de meeste inwoners van Tongo wonen. Het ommuurde terrein beslaat alleen het directe land rondom het huis, zoals Nederlandse huizen tuinen hebben. Naast deze woningen maakt

een aantal overheidsinstanties en non-gouvernementele organisaties (ngo's), zoals World Vision, ook gebruik van een hekwerk om landsgrenzen te markeren. De District Assembly en de Electoral Commission doen dit niet. De meest opvallende afbakening van de landsgrenzen in Tongo is die van de katholieke kerk, die een centrale plaats inneemt tegenover de markt aan de Tongo hoofdweg en waarlangs een muur loopt. In deze ommuring zitten meerdere toegangspunten waardoor de kerk voor iedereen goed toegankelijk blijft. Ook mogen leden van de katholieke kerk gebruik maken van wat het terrein te bieden heeft. Hoewel het terrein rondom de katholieke kerk dezelfde rotsachtige, kale ondergrond als de rest van Tongo heeft, lag er achter de kerk één omgevallen boom, waarvan ik tijdens een van mijn wandelingen vrouwen hout zag verzamelen. Benedict, een inwoner uit Tongo die goed Engels sprak, legde uit dat de kerk het gebruiken van wat het terrein te bieden heeft toestaat aan haar leden. Omdat de vrouwen niet in staat zijn om hout te kopen op de markt, mogen ze het hout van de omgevallen boom verzamelen. Dit recht verschilt van de vruchtgebruik rechten die mannelijke familieleden hebben op hun familieland, aangezien mensen hier ook gewassen mogen verbouwen. Van het verbouwen van gewassen was geen sprake op het terrein van de katholieke kerk.

Het systeem van land-management in Tongo is, net zoals in het prekoloniale systeem, erop gebaseerd dat iedereen toegang heeft tot land (Pottier, 2005; 60). Wanneer het familiehoofd overlijdt of wanneer er nieuwe familieleden een stuk land claimen, kan het zijn dat alles wordt herverdeeld, waarbij de grenzen kunnen verschuiven. Benedict vertelde dat het familiehoofd de belangrijkste persoon is in land tenure en de enige met autoriteit. Het familiehoofd kan altijd het aan jou toegekende land terugvragen als hij het land om specifieke redenen nodig heeft. Om deze reden is het van belang dat de grenzen op een flexibele manier worden aangegeven, zoals nauwelijks waarneembare paadjes en grensmarkeringen door middel van een bepaald gewas.

Een manier waarop het aan jou toegekende land niet afgenomen kan worden, is door het land te bebouwen. Hoewel de meeste informanten stelden dat ze zelf mochten weten wat ze met het aan hen toegekende land zouden doen, gaven ze aan dat ze, wanneer ze iets willen bouwen, bijvoorbeeld een huis, winkel of latrine, toestemming moeten vragen aan het familiehoofd en de familieoudsten. Dit werd als pro forma handeling gezien: het familiehoofd en de familieoudsten hebben er immers geen baat bij om de bouw van een huis van een familielid tegen te gaan en zodoende zou het niet worden tegengehouden. Wanneer jij een huis bouwt, is dat jouw eigendom. Hoewel een persoon geen eigenaar kan zijn van het land, kan iemand wel een bouwwerk bezitten en kan dit, evenals het land waarop het bouwwerk is gebouwd, niet geclaimd worden door iemand anders. Dit geldt voor alle bouwwerken, ook voor een latrine of een winkel. Abdallah gaf aan dat zijn landsgrenzen gemarkeerd worden door een mangoboom, de graven van zijn voorouders en zijn latrine: een klein gebouwtje met twee gaten in de grond, zo'n dertig meter van de compound. Van hem begreep ik dat het plaatsen van een latrine op een strategische plek een manier is van landafbakening. Indien aanwezig zijn de latrines enkele meters van de compound verwijderd. Abdallah stelde dat het beste op de hoeken van het aan jou toegekende

land gebouwd kan worden, zodat ook het land dat tussen de compound en de latrines ligt door niemand geclaimd worden. Hoewel de latrines over het algemeen een aantal meter van compounds verwijderd zijn, heb ik deze strategische overweging voor de locatie van een latrine alleen bij Abdallah vernomen.



Verskillende latrines in Tongo, op de rechterfoto is de latrine van Abdallah's coumpound zichtbaar (foto's door auteur).

Herverdelen, erven en verkopen

Het overdragen van land binnen een familie vindt plaats door middel van herverdeling onder de (mannelijke) familieleden. Als de oudste man, die de eigenaar van het land is, overlijdt, krijgt de hierna oudste man van de familie de positie van familiehoofd. Dit betekent dat nu het nieuwe familiehoofd recht heeft op een groter landoppervlakte dan de andere familieleden. Wanneer een andere man binnen de familie overlijdt, kan het land naar zijn kinderen gaan als ze oud genoeg zijn, maar wanneer de (volwassen) kinderen al een stuk land hebben, kan het zijn dat de grenzen opnieuw worden getrokken. De flexibele grenzen, door middel van paadjes en gewassen, zijn hierbij onmisbaar. Iemand komt pas in aanmerking voor een stuk land vanaf een bepaalde leeftijd of vanaf het moment dat hij land nodig heeft. Benjamin, een familielid van Abdallah, vertelde dat zijn vader een aantal jaar geleden is overleden. Hij heeft nog geen toegang tot 'zijn' land omdat hij 17 is en nog naar school gaat. Of zoals Benjamin zelf stelde: 'Hij kan nu nog niets met zijn land.' Na het overlijden van zijn vader heeft Benjamins' moeder het land van zijn vader tijdelijk overgenomen. Officieel gezien is dit land niet in het bezit van de moeder: zij past op het land tot haar kinderen het stuk zelf over kunnen nemen. Op die manier kan een weduwe wel gebruik maken van het land en zichzelf voorzien van voedsel.

Hoewel iedereen stelt dat ze zelf mogen weten wat ze met het land doen dat aan hen is toegekend door het familiehoofd, hebben zij als tijdelijke eigenaar niet de autoriteit het land te verkopen of te verpachten. Alleen het familiehoofd, in overleg met de familieoudsten, kan bepalen of een stuk land verkocht of verpacht kan worden. Over het verkopen van land vertelden mijn informanten echter verschillende verhalen. Sommige stelden dat het verkopen van land over het algemeen niet mogelijk is: dit heeft te maken met het feit dat deze informanten land zien als iets dat je niet kan bezitten. Het verkopen van land kwam vroeger nauwelijks voor, maar van een aantal informanten begreep ik dat het nu soms voorkomt, hoewel het ongebruikelijk is. Het verkopen van land zou echter alleen kunnen als de koper een Ghanees is, omdat wettelijk is bepaald dat een niet-Ghanees geen land kan kopen. Een buitenlander kan alleen een stuk land huren voor een bepaald aantal jaar, waarbij de maximale duur van de huurovereenkomst afhangt van het doeleinde waartoe het land gebruikt wordt. Wanneer er iemand om een stuk land vraagt in Tongo, gaat het in de meeste gevallen om een soort huurovereenkomst.

Onder al mijn informanten heerst het idee dat iedereen toegang moet kunnen hebben tot land wanneer iemand dat nodig heeft. Dit idee gaat niet alleen op voor de eigen familieleden, maar ook voor buitenstaanders die land nodig hebben. Wanneer een stuk land tijdelijk niet wordt gebruikt door de eigen familie, kan dit aan een buitenstaander worden toegekend als deze er om vraagt. Dit land valt nog steeds onder het familieland en de familie behoudt de allodiale rechten, maar de buitenstaander

kan het land voor een bepaalde periode gebruiken. Tegenwoordig wordt de overeenkomst vaak in een contract vastgelegd, waarin het familiehoofd en de huurder de periode van de huur en de huurprijs overeenkomen. Voor het landgebruik kan een soort huur worden afgesproken, maar dit kan ook in natura worden betaald. Als een huurder niets kan missen is het soms ook acceptabel als de huurder niets betaalt.

Autoriteit over het land

Omdat vrijwel al het land in de dorpen en gemeenschappen in het Tongo Chieftom aan families behoort, heeft dit hoofdstuk tot nu toe alleen familieland besproken, waarbij het land wordt verdeeld op basis van een patrilineair systeem. In het geval van familieland is het, wanneer bekend is tot welke familie een stuk land behoort, duidelijk wie moet worden benaderd bij vragen over land: het familiehoofd is de landeigenaar en bezit de grootste autoriteit. Wanneer het geen familieland betreft, blijkt het een stuk lastiger om aan te wijzen wie de grootste autoriteit heeft. In deze gevallen spelen chiefs en tindana's een grotere rol, maar ideeën over hoe de verhoudingen tussen de chiefs en tindana's precies liggen, bleken per informant te verschillen. Volgens Abdallah gaat de chieft over alles wat bovenop het land gebeurt, en de tindana over alles wat onder de aarde gebeurt, zoals mijnbouw. Bij de Lands Commission werd verteld dat de overheid de eigenaar is van alle mineralen die in Ghana worden gewonnen (dus van alles onder de grond) en dat chiefs de grootste autoriteit op het land hebben. Volgens een informant die uit een tindana familie komt, is de tindana de belangrijkste persoon om te benaderen bij alle aan land gerelateerde zaken. Dit laat zien dat personen van verschillende achtergronden andere ideeën over autoriteit hebben. Deze conflicterende ideeën over autoriteit kunnen verschillende oorzaken hebben: de positie of familieafkomst van de persoon speelt een grote rol, waarbij de onduidelijkheden over de taken en autoriteit een resultaat kunnen zijn van zowel de inmenging van het koloniale bestuur als van de overlappende autoriteit tussen de overheid en 'traditionele autoriteiten'.

Toen ik het bestaan van deze verschillende perspectieven aankaartte bij Abdallah, zei hij dat, wanneer iemand land wil bebouwen of ontginnen buiten het familieland, het de veiligste manier is om zowel de chieft als de tindana die bij dit gebied hoort te benaderen. Volgens hem geven de chiefs toestemming of iemand gewassen mag verbouwen of ergens mag wonen, vooral wanneer het gaat om mensen van buiten de gemeenschap die zich in de gemeenschap willen vestigen. Hij gaf aan dat dit heel belangrijk is omdat een chieft moet weten wie er in zijn gemeenschap verblijft, om zijn (volgens Abdallah) belangrijkste taak, het bewaren van de vrede binnen de gemeenschap, uit te kunnen voeren. Een chieft is verantwoordelijk voor het fysieke welzijn en de tindana's zijn verantwoordelijk voor het spirituele welzijn van de mensen in de gemeenschap. Na de toestemming van een chieft om ergens te vestigen, geven de tindana's aan wat voor offers deze mensen uit moeten voeren. Deze offerrituelen worden

vaak door de tindana's uitgevoerd en dienen ervoor de geesten van het land om toestemming te vragen voor het vestigen van deze mensen.

Bij een bezoek aan Kejetia, de mijngemeenschap die in het oosten van het Talensi district ligt, sprak ik iemand die hier anders over dacht. In deze gemeenschap heeft zich een grote Chinese goudmijn gevestigd, dat zijn gebied heeft omringd met een groot hek. Direct buiten het hek wordt er door de plaatselijke bevolking, maar ook door veel immigranten uit andere gebieden in Ghana, naar goud gegraven en gezocht. Deze mijnwerkers worden ook wel Galamsey⁹ mijnwerkers genoemd. De meeste personen die ik vroeg of en aan wie ze toestemming hebben moeten vragen om zich hier te kunnen vestigen, verwezen naar de concessiehouder, de persoon die een vergunning heeft voor de mijnwerkzaamheden. Toen ik een informant vroeg naar toestemming van een tindana, antwoordde hij dat hij christelijk was en dat hij niet geloofde in het traditionele geloof. Daarom was het voor hem niet nodig geweest om een tindana om toestemming te vragen. De achtergrond van mensen, zoals religie, kan dus een rol spelen bij ideeën over wie de grootste autoriteit heeft.

De overheid claimt steeds meer taken die voorheen door chiefs en tindana's, autoriteiten die door de overheid als traditionele heersers worden gezien, werden uitgevoerd. De groeiende inmenging van overheidsorganisaties verandert de lokale politieke relaties. Tijdens mijn verblijf in Ghana bezocht ik verschillende overheidsorganisaties in Tongo en Bolgatanga, zoals de Talensi District Assembly, de Regional Lands Commission en de Minerals Commission, om te zien wat hun taken zijn en hoe zij tegen autoriteit en de lokale autoriteitsrelaties aankijken. Deze overlap op autoriteit over land komt niet alleen voor tussen de overheid en de 'traditionele autoriteiten', die ik zal illustreren aan de hand van de schermutseling over de vestiging van de Chinese mijn, maar ook tussen aan elkaar grenzende gemeenschappen. Door middel van een casus van de voormalige Tengzug steengroeve¹⁰ en door een voorbeeld van het Land Administration Project zal ik illustreren hoe overlappende claims van autoriteit op een stuk land pas voor problemen zorgen wanneer er belangen op het spel staan. Dit sluit nauw aan op de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek, waarbij Scott stelt dat het nodig is om een staat te begrijpen voordat men succesvol beleid kan implementeren (Scott, 1998).

⁹ Galamsey komt van 'gather and sell'. Dit zijn mijnwerkers die niet gebonden zijn aan een bedrijf en vaak tijdelijk naar een mijngebied komen, om weer naar hun families terug te keren wanneer ze weer wat geld hebben verdiend.

¹⁰ De Tengzug steengroeve is de naam die door verschillende informanten werd gebruikt om de steengroeve aan te duiden. Daarom heb ik besloten om deze naam aan te houden voor de steengroeve. Omdat de casus om een conflicterend idee over de grens gaat, wil ik hier echter niet mee impliceren dat de steengroeve op het grondgebied van Tengzug ligt.

De aanwezigheid van de overheid in Tongo

De overheid is via verschillende instituten steeds nadrukkelijker aanwezig in Tongo. Zo is de Talensi District Assembly, die verantwoordelijk is voor de implementatie van nationaal beleid in het Talensi District, gevestigd in Tongo. Het Talensi district is qua gebied ongeveer gelijk aan Tongo Traditional Area. De Lands Commission en de Mineral Commission zijn regionale instituten, beiden gevestigd in Bolgatanga, die zich respectievelijk bezighouden met land en met bedrijven die zich in de Upper East Regio willen vestigen om grondstoffen te delven.

De Talensi District Assembly houdt zich bezig met het implementeren en ontwikkelen van nationaal overheidsbeleid op lokaal niveau. Het gebouw is gevestigd aan de hoofdweg van Tongo. Het Talensi district is sinds 2012 een onafhankelijk district. Voorheen maakte het huidige Talensi district onderdeel uit van Talensi-Nabdam, een samenvoeging van het gebied rond het Tongo chieftdom en dat van het Nabdam chieftdom. Daarvoor maakte het district deel uit van het Bolgatanga District. Toen zowel het Talensi gebied als het Nabdam gebied bij een nieuwe telling genoeg inwoners ouder dan 18 jaar hadden om een eigen district te vormen, werd Talensi-Nabdam opgesplitst in twee districten. Dit betekende dat de district assembly, toen ook al gevestigd in Tongo, zich vanaf dit moment alleen op de Talensi richtte. De toename van de district assemblies in de regio laat niet alleen zien dat het inwonersaantal de afgelopen jaren flink is toegenomen, maar ook dat de overheidsinstituten over steeds kleinere gebieden invloed uit kunnen oefenen. De Talensi District Assembly heeft geen autoriteit of zeggenschap over land, hoewel ze wel bouwprojecten mogen goed- of afkeuren, een taak die voorheen aan de landeigenaren toebehoorde. Dit gebeurt echter alleen wanneer iemand de Talensi District Assembly zelf benadert met bouwplannen. De voorwaarden waar de Talensi District Assembly in zo'n geval naar kijkt, zijn bijvoorbeeld of het bouwwerk niet te dicht naast een elektriciteitspaal wordt gebouwd.

Dat er onduidelijkheden zijn wie wanneer de grootste autoriteit heeft, kan in sommige gevallen voor schermutselingen zorgen. Een voorbeeld hiervan is de vestiging van de eerder genoemde Chinese goudmijn in Kejetia, zeven jaar geleden. Bij het sluiten van het contract, waarin wordt bepaald dat het bedrijf tien jaar naar goud mag delven, waren de chieft van de gemeenschap, de zoon van de chieft, de District Assembly en het Chinese bedrijf betrokken. De manier waarop de overeenkomst was gesloten, klopt volgens Abdallah niet: de chieft sprak geen Engels en hij was niet op de hoogte waar hij voor tekende. Ook hadden volgens sommige informanten tindana's bij het besluit betrokken moeten worden, die over alles onder de grond gaan. Om deze redenen zijn er protesten geweest van mensen uit het Tongo chieftdom tegen het mijnbedrijf. Ook Abdallah is tegen de aanwezigheid van het mijnbedrijf: ze creëren niet zoals beloofd werk voor de Talensi en ze zullen de grond leeg achterlaten na afloop van de contractperiode. De door het Chinese bedrijf beloofde ontwikkeling van het gebied is tot zover uitgebleven, onder andere omdat het bedrijf eigen werkkrachten meebracht.

De Regional Lands Commission en het Land Administration Project

Een overheidsinstituut dat aanzienlijk meer autoriteit heeft op het gebied van land, is de Regional Lands Commission, die is gevestigd in Bolgatanga. De Lands Commission houdt zich vooral bezig met publiek land: het land waarover de overheid de allodiale rechten heeft. Onder publiek land vallen staatsland, land dat in het bezit is van de staat en ook door de staat wordt beheerd, en gevestigd land, land dat van de staat is maar wordt beheerd door de bewoners van het betreffende grondgebied. Wanneer iemand een stuk staatsland wil gebruiken, moet de Lands Commission worden benaderd. Voor de Grondwet van 1979 was al het land in het noorden van Ghana gevestigd land, als gevolg van de koloniale periode. De Grondwet van 1979 stelt dat al het land aan de oorspronkelijke eigenaar moest worden teruggegeven (Lund, 2008; 179). Dit betekende dat de staat veel van haar autoriteit over land in moest leveren. Hoewel de allodiale rechten van families niet afgenomen kunnen worden, blijkt dat land binnen een gemeenschap dat niet direct tot familieland behoort tot gevestigd land kan worden verklaard wanneer er een conflict is over dit stuk land. Zo wordt de staat de nieuwe eigenaar.

Wie welk land bezit in de Upper East Regio, is niet vastgelegd in een kadaster. Iedereen zegt te weten welk land van wie is, maar om dit te verduidelijken, werd het Land Administration Project (LAP) geïnitieerd. Dit is een project, gefinancierd door de Wereldbank, dat landeigendom en grondbezit wil registreren om een duurzaam en goed functionerend land systeem te creëren. Het doel van het vastleggen van landbezit is het verhogen van 'secure land tenure', zodat mensen, zowel inwoners als investeerders, meer zekerheid hebben welk land van wie is. Er bleek weinig enthousiasme voor het project in de Upper East Regio. Van alle gemeenschappen heeft alleen Bongo, een dorp ten noorden van Tongo, zich aangemeld voor registratie. Dit ging niet zonder slag of stoot. Net als in Tongo wist ook daar iedereen precies welk land van wie was. Toen het echter werd vastgelegd en er grensmarkeringen werden geplaatst, ontstonden er conflicten over de grenzen tussen verschillende gemeenschappen. Het resultaat van de registratie onder het LAP is dat twee aan elkaar grenzende gemeenschappen er niet uit kwamen waar de grens lag. Tijdens mijn interview bij de Lands Commission werd aangegeven dat, als ze er niet uitkomen, het land wordt veranderd in gevestigd land, waarbij de staat de eigenaar is. Op deze manier verandert er niets in het dagelijkse leven van de bewoners van het stuk land, maar vervallen de allodiale rechten van de families over dat stuk land en neemt het aandeel van land voor de overheid toe. Ondanks de allodiale rechten die in handen zijn van families op familieland, kan de overheid wanneer er een conflict is bij het vastleggen, het betwiste land confisqueren als oplossing.

Dit voorbeeld laat zien hoe het vastleggen van grenzen op plekken waar deze flexibel zijn juist voor conflicten kunnen zorgen in plaats van ze voorkomen. De grenzen worden pas belangrijk wanneer de belangen van personen op het spel staan. Tijdens mijn onderzoek stuitte ik ook op een soortgelijk

conflicterend idee over de grens tussen Tenzug en Wakii, twee buurgemeenschappen van Tongo. Inwoners van Tenzug situeerden de grens tussen Tenzug en Wakii op een hele andere plaats dan de inwoners van Wakii.

Casus: de steengroeve

Vlak voor de steile heuvel op de weg naar Tenzug, bevinden zich meerdere verlaten containers en een soort hijskraan, overblijfselen van de steengroeve die hier ooit in gebruik was. Uit oude documenten van Abdallah's vader blijkt dat deze hier al minstens vijftien jaar geleden zat. In een petitie waarin de vader van Abdallah, de toenmalige Tongdaan, samen met de andere chiefs van het Tongo chieftom om een onafhankelijk district en om meer macht voor de chiefs vragen, staat de steengroeve genoemd als voorbeeld van de economische potentie voor de regio.

Momenteel is de steengroeve al zeven jaar niet meer in gebruik. De reden hiervoor is gelegen in de verschillende ideeën over de grens tussen Wakii en Tenzug. De eigenaar van de steengroeve heeft de vestiging van de steengroeve met de chieft van Wakii besproken. Wakii is de gemeenschap die voor Tenzug ligt vanaf Tongo. De steengroeve was aan de voet van de Tongo Hills gevestigd. Tenzug



ligt een kilometer verder, in de heuvels. Desondanks zijn de inwoners van Tenzug van mening dat het gebied van Tenzug bijna tot aan de hoofdweg van Tongo loopt. In Wakii zijn de inwoners van mening dat het gebied van Wakii tot aan de steile heuvel loopt. De chieft van Wakii was van mening dat het land waar de steengroeve zich wilde vestigen bij Wakii hoorde, en hij had toestemming gegeven voor het vestigen van de steengroeve en het gebruiken van de rotsen. De mensen uit Tenzug zijn ervan overtuigd dat het land waar de steengroeve zich had gevestigd bij Tenzug hoort en dat de eigenaar van de steengroeve toestemming had moeten vragen aan de Tensuknaab, de chieft van Tenzug.

De voormalige Tenzug steengroeve ligt erbij alsof hij nog in gebruik is (foto door auteur).

Naast het conflict over aan wie de eigenaar van de steengroeve toestemming had moeten vragen, hebben de Tongo Hills, in reisgidsen aangeduid als de Tongo Hills en Tengzug Shrine, een religieuze betekenis. Hierom was het ondenkbaar dat de rotsen van deze plek voor een steengroeve zouden worden gebruikt. Het conflict dat hierover ontstond, heeft ervoor gezorgd dat de steengroeve zijn werkzaamheden niet voort kon zetten en dat al het materiaal er tot de dag van vandaag nog staat alsof de steengroeve onlangs is verlaten. Deze casus geeft aan dat een meningsverschil over een bepaalde grens pas opspeelt wanneer er andere belangen op het spel staan.

De Mineral Commission

De Mineral Commission faciliteert het vestigen van bedrijven die mineralen willen verkrijgen in Ghana. Bedrijven moeten vooraf de precieze locatie aangeven waar ze zich willen vestigen. Pas als de plannen van het bedrijf zijn goedgekeurd door de Mineral Commission, kijkt de Mineral Commission samen met de District Assembly, of het mogelijk is op dit land een mijn te openen en of het niet al in gebruik is. Dit wordt gedaan door middel van een aankondiging via pamfletten op een centrale plek, zoals de markt in het dichtstbijzijnde dorp. De Mineral Commission heeft dus geen directe autoriteit over het land, maar zij onderzoekt met behulp van de District Assembly of het land kan worden gebruikt en dient bij plannen van een bedrijf voor het delven naar grondstoffen wel als eerste benaderd te worden. Wanneer niet binnen 21 dagen bezwaar wordt gemaakt tegen de aankondiging, kan het verzoek van het bedrijf worden doorgevoerd. Wanneer het land al aan een familie of persoon toebehoort, kan deze bezwaar aantekenen tegen de plannen. Hoewel de familie in zo'n geval dus wel in zijn rechten staat, werd uit mijn gesprek bij de Mineral Commission niet wat er zou gebeuren wanneer de pamfletten niet tijdig worden opgemerkt.

Analyse autoriteitsclaims

De overlappende autoriteitsclaims over land, waarvan wordt gezegd dat deze de meeste conflicten opleveren, zijn tussen verschillende autoriteiten zichtbaar. Opvallend is dat ik tijdens mijn veldwerkperiode geen conflicten over landsgrenzen of overlappende autoriteit op het eerste type land dat ik in dit hoofdstuk heb besproken ben tegengekomen: familieland. Een mogelijke oorzaak is, naast het feit dat ik beperkte informatie had na mijn veldwerk van drie maanden, dat hier duidelijk is wie de landeigenaar is, namelijk het familiehoofd. Het kan ook te maken hebben met dat iedereen toegang heeft tot land en met de flexibiliteit van de grenzen, die gemakkelijk kunnen worden aangepast. Deze flexibiliteit zou afnemen wanneer landbezit in Tongo via het LAP zou worden vastgelegd. Dit project komt voort uit het idee dat het vastleggen van landbezit een veiligere manier is van land-management en zekerheid geeft voor zowel de inwoners als voor investeerders. De achterliggende gedachte hiervan is dat (buitenlandse) investeringen toenemen wanneer vaststaat welk land van wie is, wat de armoede

terugdringt (Peters, 2009; 1317). Het LAP vergroot de 'legibility' van de regio en lijkt volgens de achterliggende gedachte voordelen voor de gemeenschap op te leveren, maar de praktijk wijst uit dat de mensen in de gemeenschap het nut er niet van inzien om de grenzen van hun familieland vast te leggen. Mijn informanten benadrukten in hun gesprekken vaak het belang van de flexibiliteit.

De landsgrenzen tussen verschillende gemeenschappen bleken meer problemen op te leveren dan die tussen families wanneer er belangen in het spel kwamen, zoals het voorbeeld van de steengroeve en het vastleggen van de grenzen van Bongo via het LAP lieten zien. Het voorbeeld van Bongo, de enige gemeenschap in de Upper East Regio die zich had aangemeld voor het LAP, laat zien dat conflicterende ideeën over de situering van landsgrenzen pas problemen veroorzaken wanneer er belangen op het spel staan. Betwist land wordt door de overheid als oplossing geclaimd en veranderd in gevestigd land, wat onder de categorie publiek land valt. Het conflict over de overlappende autoriteit gaat hier tussen twee gemeenschappen, maar de overheid is er, via het LAP, ook bij betrokken. Het conflict tussen Wakii en Tengzug ging alleen tussen de gemeenschappen, waarbij economische en spirituele belangen op het spel stonden bij de aanwezigheid van de steengroeve. Ook nu is er geen overeenstemming over de situering van de grenzen tussen Wakii en Tengzug, maar er is geen spraken van een conflict.

Uit alle gesprekken bij de overheidsinstanties, de Talensi District Assembly, de Regional Lands Commission en de Minerals Commission, bleek dat de chieft een autoriteit is die wordt erkend, maar de tindana's kwamen in bijna geen van de gesprekken naar voren. Uit literatuur die ik ook in het theoriehoofdstuk heb gebruikt, blijkt dat tindana's voor de koloniale periode als bewaarders van de aarde werden gezien, en dat zij benaderd diende te worden bij het vestigen op een stuk land en wanneer er conflicten waren over land (Amanor, 2012; 15). Tijdens het koloniale bestuur werd hun positie gemarginaliseerd door machtsdecentralisatie via de chiefs, die hierna enigszins hersteld zou zijn. Ook Abdallah was van mening dat, hoewel hij autoriteit aan de tindana's toekende, chiefs de autoriteiten zijn om als eerste te benaderen bij het vestigen op een stuk land of bij conflicten over land. Hierna kan men naar een tindana om de offers die er nodig zijn te regelen. Hoewel de positie van de tindana's enigszins hersteld zou zijn, kreeg ik de indruk dat de tindana's niet vol worden meegerekend op het gebied van autoriteit door de overheidsorganisaties en dat de koloniale erfenis, waarin hun autoriteit werd beperkt tot een religieuze functie, offers en rituele festivals, nog duidelijk aanwezig is.

Uit de gesprekken met drie overheidsinstanties volgde dat ze alle drie op een manier autoriteit claimen over het gebied, zij het op verschillende manieren. Zo dienen deze autoriteiten vóór traditionele autoriteiten benaderd te worden, bijvoorbeeld bij het vestigen van een persoon in de regio die een stuk land wil kopen (Lands Commission), bij het vestigen van een bedrijf dat mineralen wil delven in de regio (Mineral Commission) en wanneer iemand iets wil bouwen in Tongo (Talensi District Assembly). Deze taken behoorden eerst, en volgens Abdallah nog steeds, aan een chieft toe. Het beeld

dat Abdallah heeft van de taken en de autoriteit van een chief, komen voort uit de periode dat zijn vader Tongdaan was. Wanneer Abdallah vertelde over taken of autoriteit van de Tongdaan, verwees hij vaak naar zijn vader. Dat er nu meer wisselwerking is tussen de overheidsinstanties en de Tongdaan blijkt dus uit deze voorbeelden, waarmee Abdallah liet zien hoe het vroeger anders ging. De informanten die werkzaam waren bij een van deze overheidsinstanties, gaven aan dat het klopt dat enkele van hun taken voorheen door chiefs werden uitgevoerd, maar dat een chief dit niet allemaal zelf kan. Zij zien het als taak van de organisatie om werkdruk van de chiefs weg te nemen, omdat een chief anders alle verantwoordelijkheden zou dragen. Abdallah gaf aan dat deze methode de chief voor het blok zet: wanneer het bedrijf en de overheid de chief benaderen, is het plan voor de vestiging van een bedrijf al helemaal rond, nee zeggen in een dergelijke situatie is bijna onmogelijk. Een officier van de Lands Commission benadrukte echter het belang van traditionele autoriteiten en stelde dat hun werkzaamheden die van de traditionele autoriteiten juist versterken.

Conclusie

De vraag die ik in dit hoofdstuk heb beantwoord, is *hoe werkt land tenure en wie claimen autoriteit over land*. Hierbij spelen in het eerste deel van de vraag dus vooral de landeigenaren en familieland een grote rol, en in het tweede deel vooral de overlappende claims van autoriteit tussen de Ghanese overheid, de chiefs, de tindana's en de lokale bevolking. In dit hoofdstuk ben ik begonnen met een uitleg hoe land tenure werkt op familieland, het landtype dat overheersend aanwezig is in Tongo. Hierbij bezit de familie de allodiale rechten over het land en is het familiehoofd de landeigenaar, degene die bepaalt wie wat krijgt. Op dit type land is het, wanneer duidelijk is tot welke familie een stuk land behoort, bekend wie de hoogste autoriteit heeft. De landeigenaar claimt autoriteit over het familieland, maar deze claim is niet altijd zichtbaar door middel van een duidelijke grensmarkering. Dit is ook niet nodig: iedereen binnen een gemeenschap weet of zegt te weten welk land van wie is.

Land tenure in Tongo is gebaseerd op een patriarchaal systeem, waarbij de oudste man van de familie gezag heeft over de andere familieleden en gaat over de verdeling van land. Land wordt als iets gezien dat men niet kan bezitten: de houder van de allodiale rechten houdt het land dan ook in bewaring voor de rest van de familie. Iedereen moet toegang kunnen hebben tot land: het land wordt dan ook zo verdeeld dat iedereen krijgt wat hij nodig heeft. Het is belangrijk dat de grenzen flexibel zijn, zodat deze bij een noodzakelijke herverdeling geen problemen op zullen leveren. Om verzekerd te zijn van het aan jou toegewezen stuk land, kan de man het bebouwen na de pro forma toestemming van het familiehoofd en de familieoudsten. Een bouwwerk, vooral een bij het uiteinde van een landsgrens, kan een manier zijn om de grenzen van je land aan te geven. Dit kan, omdat een bouwwerk, in tegenstelling tot land, wel iemands eigendom kan zijn, na het bebouwen niet meer door anderen geclaimd worden.

Op het land buiten het familieland is het lastiger vast te stellen wie de grootste autoriteit heeft en wie er lokaal gezien benaderd zou moeten worden wanneer iemand van het land gebruik wil maken. Zo spelen gemeenschappen, chiefs, tindana's en de overheid hierbij een grote rol. Hoewel iedereen zegt te weten welk land van wie is, zijn er toch overlappende claims op stukken land, juist door de afwezigheid van duidelijke grenzen. Dit blijkt vooral zo te zijn als het gaat om bij welke gemeenschap een stuk land hoort. Uit het rondlopen en naar de grenzen vragen bleek dat mijn informanten verschillende ideeën hebben over grenzen van gemeenschappen. Zo bleken inwoners van Tengzug een ander idee te hebben waar de grens met buurgemeenschap Wakii loopt dan de mensen uit Wakii en Tongo. Beiden gemeenschappen zagen het territorium van de eigen gemeenschap groter dan dat de andere het zag. Onduidelijkheid over grenzen en wie wanneer benaderd moet worden voor toestemming kan moeilijkheden opleveren bij het vestigen van een bedrijf, zoals de Tengzug steengroeve. Een verschillende perceptie van grenzen is geen probleem zolang deze niet officieel

worden vastgelegd en de flexibiliteit behouden blijft. Het LAP, dat als doel had het vastleggen van landbezit binnen de Ghanese gemeenschappen, zou deze flexibiliteit echter verminderen. Hieruit bleek een duidelijke tegenstelling tussen het belang van de lokale bevolking, namelijk het flexibel houden van de landsgrenzen, en de nationale overheid, het ‘legible’ maken van landbezit in Ghana met als mogelijk gevolg een toename van investeringen in land.

Autoriteit in dit hoofdstuk gaat er niet alleen om wie de eigenaar is van het land: uit de definitie die ik in het theoriehoofdstuk geef, blijkt dat autoriteit macht is die, vrijwillig of met tegenzin, wordt erkend over hen over wie de macht wordt uitgeoefend (Leach, 2008; 112). Volgens deze definitie is de autoriteit van de overheid heel erg toegenomen: de aanwezige overheidsinstituties hebben verschillende taken van de ‘traditionele autoriteiten’ overgenomen, zoals het toestemming geven voor het bebouwen van land en voor het vestigen van een mijnbedrijf. Hoewel Abdallah het niet eens is dat een chieft pas na de overheid wordt benaderd, is dit wel de huidige gang van zaken en dient dit ook gevolgd te worden. Door de voorbeelden van Abdallah over zijn vader, de voormalige Tongdaan, werd duidelijk dat de positie van de Tongdaan heel erg is veranderd, en dat de steeds nadrukkelijker aanwezige overheid in Tongo hier een grote rol is speelt.

Ook als het duidelijk is bij welke gemeenschap een stuk land hoort, kunnen er schermutselingen ontstaan over wie er wordt benaderd. Zo bleek uit het voorbeeld van de Chinese mijn dat de tindana’s, waarvan een aantal van mijn informanten erkent dat zij de belangrijkste autoriteit over land hebben en alles wat zich onder de grond afspeelt, niet waren betrokken bij de vestiging van het Chinese bedrijf. Hoewel de chiefs worden erkend door de overheidsinstituties, heeft Abdallah het idee dat chiefs door de inmenging van de overheid en het overnemen van enkele taken van chiefs voor het blok worden gezet omdat de plannen al zijn uitgestippeld voor de chiefs worden benaderd. Hoewel het benaderen van een chieft hier meer de vorm van een pro forma handeling aan lijkt te nemen, stelde een medewerker van de Lands Commission dat de samenwerking tussen de overheid en traditionele autoriteiten het proces versterkt. De autoriteit van tindana’s op land bleek vooral uit gesprekken met leden van een tindana-familie of met Abdallah, maar niet zozeer uit gesprekken met de overheidsinstituties, waar vooral de chieft als traditionele autoriteit werd benadrukt.

Hoewel dit een resultaat is uit de koloniale periode, blijkt, zowel uit de invloed van de overheid op de positie van de Tongdaan en chiefs in het Tongo Chieftom, als uit de positie van de tindana’s, hoe invloeden van buitenaf de taken en autoriteit van de ‘traditionele autoriteiten’ aanpassen. Men kan zich dus op basis van deze informatie afvragen in hoeverre de term traditionele autoriteit van Weber toepasbaar is op de positie van chiefs en tindana’s in het Tongo Chieftom.

TONGO TRADITIONAL AREA: TWEE PARAMOUNT-CHIEFS

In de tweede week van mijn verblijf in Tongo kwam ik erachter dat Abdallah, mijn gastvader, niet de enige paramount-chief van Tongo was. Na ‘wat doe je in Tongo?’ was ‘waar woon je?’ de eerste vraag die gesteld werd wanneer ik mensen ontmoette. Regelmatig resulteerde het in vragende blikken als ik verwees naar Tongdaan, de titel voor de paramount-chief van Tongo, Abdallah. Pas wanneer ik Abdallah Balomani zei, wisten mensen over wie ik het had. Degene die me als eerste vertelde dat Abdallah niet de paramount-chief was, is de eerdergenoemde Benedict. Benedict zit in de onderwijsraad van het Talensi district en zou met het bestuur een vergadering hebben bij de paramount-chief. Ik kwam de groep tegen terwijl ik op weg was naar de markt. Benedict legde uit dat ze op weg waren naar het huis van de paramount-chief, omdat hij ook aanwezig zou zijn bij de vergadering. Dit bracht mij in verwarring omdat ik Abdallah hierover niets had horen zeggen. Ik vroeg of hij naar Abdallah ging. Hierop zei hij dat Abdallah niet de paramount-chief is. Volgens Benedict heeft Abdallah meegestreden om de chiefspositie, maar is het hem niet gelukt deze te bemachtigen. Omdat de groep naar de vergadering moest, kon ik niet verder doorvragen. Ook bij Abdallah kon ik niet direct om opheldering vragen omdat dit me een gevoelig onderwerp leek, zeker omdat hij zich naar mij toe voordeed als de paramount-chief.

De paramount-chief die door de inwoners van Tongo als zodanig wordt erkend, is een voormalig parlementslid, de 62-jarige Robert Nachinab Mosore. De verwarring wanneer ik mensen vertelde dat ik bij Tongdaan Abdallah woonde, werd opgelost toen ik van het bestaan van deze paramount-chief leerde. Abdallah's paleis was bij nader inzien wel wat bescheiden voor de woning van een paramount-chief, maar chief-zijn gaat niet altijd gepaard met financiële voordelen. Ik vroeg mij af of Abdallah zich er bewust van was dat niemand wist dat hij paramount-chief is. Door zijn positie als chief kon Abdallah zijn woning niet vaak verlaten: een chief hoort op één plek te blijven omdat de macht alleen stabiel is als een koning op zijn troon of skin zit. Desondanks moest hij het paleis van de andere paramount-chief, ongeveer 500 meter verderop -een groot groen huis met een hek en auto's voor de deur-, wel kennen. Een chief kan zich, ondanks zijn plaatsgebondenheid, uitstekend van informatie voorzien door zich te laten bezoeken door mensen die hem van informatie voorzien.

Omdat Abdallah niet zelf was begonnen over zijn concurrent en ik mijn gastvader niet in verlegenheid wilde brengen of beledigen, besloot ik te wachten tot Sabine Luning in Tongo langskwam om met haar te bespreken hoe ik dit gevoelige onderwerp aan kon snijden. Op de ochtend dat Sabine Luning aan zou komen kreeg ik, iets vroeger dan gepland, een telefoontje: ze was gearriveerd in Tongo. Inwoners hadden de weg naar het paleis van de chief gewezen. Ze stond voor het huis maar de chief bleek nog niet wakker te zijn. Aangezien ik geen auto zag en ik Abdallah die ochtend al had gesproken, moest ze wel naar het andere paleis zijn geleid. Ik probeerde ongemerkt naar het andere

paleis te gaan om de auto de goede kant op te sturen. Omdat Abdallah, zoals het een paramount-chief betaamt, alles in de gaten houdt, had hij meteen door wat er was gebeurd. Als reactie hierop begon hij, na de officiële begroeting met Sabine Luning, uit te leggen hoe dit misverstand had kunnen ontstaan en wie de andere chief was. Bovenstaande gebeurtenis zorgde ervoor dat mijn gastvader Abdallah zonder moeite begon te praten over een kwestie waarvan ik in eerste instantie niet wist hoe ik deze aan kon snijden. Het had ook als resultaat dat ik beschikking had over veel informatie: Abdallah zag mijn onderzoek als het vastleggen van zijn claim en mogelijk als een bron van legitimiteit. In dit hoofdstuk zal ik dieper ingaan op de kwestie van de twee paramount-chiefs in Tongo, van wie Abdallah er een is.

Dit hoofdstuk zal zich voornamelijk met de lokale machtsrelaties bezighouden rond de positie van de paramount-chief van Tongo, oftewel de Tongdaan. De vraag die in dit hoofdstuk centraal staat, is *Wie is de Tongdaan en waarop is de legitimiteit van deze positie gebaseerd?*. Het eerste deel van deze vraag kan op twee manieren worden gelezen: wat houdt de positie Tongdaan in of wie is de persoon die de positie Tongdaan vervult. Ik zal voornamelijk ingaan op de positie en taken van de Tongdaan. In het tweede gedeelte van dit hoofdstuk kijk ik wat er nodig is om geloofwaardig te zijn als chief. Dit zal ik analyseren aan de hand van de informatie die ik via mijn informanten verkreeg. Hierbij zal ik de door Ferguson geïnitieerde begrippen van analyse, localist en cosmopolitan, gebruiken om de autoriteitsclaims van de twee chiefs te analyseren.



Tongdaan Abdallah (foto door auteur)



Tongdaan Robert Nachinab Doaneng (bron: <http://www.graphic.com.gh/news/politics/by-elections-looms-as-talensi-mp-is-made-chief-of-tongo.html>)

De Tongdaan

Tongdaan is de titel van de paramount-chief van Tongo en betekent eigenaar van Tongo. Een paramount-chief is de hoogst wettelijke door de overheid erkende chief in Ghana, gebaseerd op het door het Britse koloniale bestuur gecreëerde systeem. Het politieke gebied van de Tongdaan is het Tongo chieftom of Tongo Traditional Area. De Tongdaan staat aan het hoofd van de Talensi samenleving en heeft als belangrijkste taak om de vrede in zijn chieftom te bewaren. De verschillende rollen van een chief variëren van hoofd zijn van een samenleving, het onderhouden van de rechtsorde, het oplossen van geschillen tussen mensen, het initiëren en implementeren van ontwikkelingsprojecten en het goede voorbeeld geven aan de gemeenschap door moreel te handelen (Ntewusu, 2014; 27). Abdallah vertelde dat zijn voornaamste taken bestaan uit het oplossen van huwelijksproblemen en het in de gaten houden van de maan, waarop de Talensi hun kalender en daarmee hun festivals baseren. Hoewel de Tongdaan qua macht onder de nationale overheidsinstanties staat, geniet de positie van de Tongdaan volgens mijn informanten het hoogste aanzien in Tongo. Dit geeft aan dat het chieftaincy instituut nog steeds groot aanzien geniet.

Hoewel de Tongdaan aan het hoofd van de samenleving staat en hij zijn legitimiteit baseert op traditie, hetgeen suggereert dat het altijd zo is geweest, blijkt uit het werk van Fortes dat er aan het begin van de vorige eeuw geen overkoepelende of centrale autoriteit was over de Talensi (Fortes, 1940; 241). Als paramount-chief staat de Tongdaan boven de divisional- en sub-chiefs in zijn chieftom, waarbinnen bijna veertig dorpen en gemeenschappen vallen: ook deze structuur komt voort uit het streven naar efficiënte machtscentralisatie van het koloniale bestuur. De taken van een paramount-chief verschillen in wezen niet van die van een divisional- of een sub-chief. Bij problemen waar een chief niet zelf uitkomt, kan deze chief een chief die hoger in rang staat benaderen voor advies. Zo wordt de Tongdaan bij problemen en bij de enskinment van een divisional-chief binnen het Tongo Chieftom geraadpleegd. Hoewel Tongdaan Abdallah de hoogst wettelijk erkende positie als chief heeft, heeft ook hij iemand boven zich staan: de Nayire. De Nayire is de titel van de paramount-chief van Nalerigu, een kleine stad in de Noordelijke Regio, zo'n 100 kilometer van Tongo, en de hoofdstad van het voormalige Mamprusi koninkrijk. Door mijn informanten werd de Nayire aangeduid als de opper koning of de opper chief. De beëdiging of enskinment¹¹ van een chief, waarbij de nieuwe chief op een dierenhuid komt te zitten, vindt plaats door de chief die hoger in rang staat. In het geval van de Tongdaan is dat in Nalerigu. Hoewel de hiërarchie en titels als paramount-chief, divisional-chief en sub-chief zijn gecreëerd door het koloniale bestuur, stelt Abdallah dat de positie van de Tongdaan als opper chief voortkomt uit de familiebanden van de Mamprusi met de koninklijke familie, waarop ik hierna dieper in zal gaan.

¹¹ De naam enskinment voor de beëdiging wordt in het noorden van Ghana gebruikt, in het zuiden wordt er gesproken van enstoolment en stool.

Legitimiteit

Niet iedereen kan chieft worden. Familieafkomst speelt een grote rol bij de nominatie voor een traditionele positie. In de Ghanese Grondwet van 1992 is vastgelegd dat ‘een chieft een persoon is die afkomstig is uit de juiste familie en rechtsgeldig is genomineerd, verkozen of geselecteerd in overeenstemming met het relevante gewoonterecht en gebruiken’ (zie Bijlage 1, artikel 277). Iemand kan enkel in aanmerking komen voor de positie van Tongdaan als hij lid is van de juiste familie en als hij een man is: de paramount-chieft van Tongo wordt vanuit de koninklijke familie, de Namoos, als leider van een gemeenschap genomineerd. De mondelinge overlevering over de herkomst van families is van groot belang voor de legitimiteit van een autoriteitsclaims die op orale tradities zijn gebaseerd. Het oorsprongsverhaal van Tongo speelt daarom een belangrijke rol bij het legitimeren van de macht van de Tongdaan. Het verhaal legt uit wie er wel en niet bij de juiste familie behoren, waarbij een sterk onderscheid gemaakt wordt tussen de autochtone bevolking en de eerste immigranten. De meeste informatie over het oorsprongsverhaal dat ik hier geef, komt van Abdallah, aangevuld met de verhalen van andere informanten en met het werk van Meyer Fortes, die de oorsprong van de tindana’s en chiefs en de stichting van Tongo ook in zijn werk heeft besproken.

Oorsprongsverhaal van Tongo

Abdallah vertelde dat de eerste bewoners van Tongo een kleine groep mensen was die vanuit het noorden kwam. Deze mensen vestigden zich in het gebied dat nu Tongo vormt en woonden in de heuvels die zichtbaar zijn vanuit Abdallah’s paleis. Deze eerste bewoners vormden de autochtone bevolking van Tongo, daarom worden zij ook wel de echte Talis genoemd. De echte Talis ontgonnen het land en bouwden een hut, die vlak naast de huidige hoofdweg van Tongo ligt. Zij woonden volgens Abdallah niet in de hut: deze diende enkel voor het opslaan van hun spullen. Door het ontginnen van het land staat deze groep in directe verbinding met de geesten van het land, wat hun een spirituele autoriteit geeft ten opzichte van iedereen die zich later vestigde en wat hun de titel eigenaar van het land opleverde. De echte Talis zijn de tindana’s. De herkomst van tindana’s kent meerdere verhalen. Zo schrijft Fortes over dezelfde groep dat zij zijn ontsprongen uit de aarde (Fortes, 1945; 27). Echter, Abdallah stelde dat de tindana’s waarschijnlijk vanuit Nigeria naar Tongo zijn gekomen.

Na de echte Talis kwam er een tweede groep die zich in hetzelfde gebied wilde vestigen: de niet-echte Talis. Deze groep stamt af van een persoon genaamd Mosuor, de voorvader van het Mamprusi koninkrijk, die net zoals de tindana’s uit het noorden kwam. De Mamprusi koning had drie zoons die elk hun eigen weg gingen om zich ergens te vestigen. Volgens Abdallah wilde de oudste broer zich in Tongo vestigen. Het werd mij niet duidelijk wat Abdallah met de oudste broer bedoelde: dit kan de

eerstgeborene zijn van de drie maar ook degene die als eerste is overleden. De niet-echte Talis, de eerste immigranten, vormden de koninklijke familie of de Namoos, een naam die verwijst naar de koning van Mosuor (Fortes, 1940; 27).

In Tongo kwamen de Namoos de echte Talis tegen. Abdallah vertelde dat de twee groepen elkaar niet helemaal konden begrijpen door de taalbarrière. Hierdoor ontstonden enkele misverstanden. Zo dachten de immigranten dat de tindana's Djanet heette, omdat ze uit Djanet in Niger kwamen. De oudste tindana werd vervolgens Djanet genoemd. Volgens Abdallah vroegen de Namoos of zij zich in Tongo konden vestigen. Dit werd goedgekeurd door de echte Talis, zolang de Namoos de vrede zouden bewaren. De naam Tongo komt van het woord 'Tongona'. Dit betekent 'voeg je bij mij'. Dit wijst op de twee groepen waarin de vroegste inwoners van Tongo onderverdeeld konden worden: de echte Talis en de niet-echte Talis, ofwel de tindana's en de Namoos.

Volgens Abdallah bezitten de tindana's en de Namoos samen Tongo. Hoewel de tindana's dus de eerste bewoners van het gebied waren, zijn het de Namoos, de immigranten die afstammen van de Mamprusi, die de politieke autoriteit genieten. Luning (2005) bespreekt dit onderscheid tussen de immigranten-chiefs aan de ene kant en de autochtone aardepriesters aan de andere kant bij haar onderzoek in Burkina Faso, waar eenzelfde structuur bestaat. Ze stelt dat het, in Burkina Faso, onwaarschijnlijk is dat de politiek machteloze groep enige politieke macht zal claimen omdat de autochtone aardepriesters zich, hoewel ze zijn uitgesloten van een politieke positie, superieur voelen over de nieuwkomers (Luning, 2005; 129). Hoewel ze, zoals in het vorige hoofdstuk is beschreven, vaak een grotere rol voor de eigen familie zagen wanneer het om autoriteit om land gaat, heb ik tijdens mijn onderzoek niets gemerkt van een gevoel van superioriteit bij een van de twee groepen. Abdallah stelde dat de twee groepen elkaar juist nodig hebben omdat ze de macht delen.

De enskinment

Abdallah was een van de 25 mensen die in 2015 streed om de positie van paramount-chief van Tongo. Abdallah's naam, Balomani, betekent de uitverkorene en geeft aan dat hij vlak na zijn geboorte is verkozen als een van de mogelijke opvolgers van zijn vader. Abdallah vertelde dat de littekens op zijn gezicht, verticale strepen op beide wangen die hij op jonge leeftijd heeft gekregen, aangeven dat hij uitverkoren is. Dat hij tijdens het leven van zijn vader als mogelijke opvolger werd gezien en een speciale functie vervulde, blijkt ook uit oude foto's van zijn vader. Op deze foto's zit Abdallah vaak direct naast zijn vader. De beslissing over de opvolging en de beëdiging zelf vinden plaats in Nalerigu. Hoewel de Tongdaan voor de enskinment bij de Nayire moet komen, is het niet de Nayire maar zijn het de 'kingmakers' die beslissen wie de nieuwe Tongdaan wordt. De 'kingmakers' zijn een groep mensen in Nalerigu die, op basis van onder andere interviews met de kandidaten voor de nieuwe chiefspositie, de nieuwe chief selecteren. Ntewusu geeft aan dat de beëdiging ongeldig is wanneer

mensen die geen 'kingmakers' zijn de chieft hebben geselecteerd (Ntewusu, 2014; 5). Ik zal de Engelse term 'kingmakers' gebruiken om deze groep mensen aan te duiden omdat er geen gelijke term is in de Nederlandse taal. De groep bestaat uit zowel mannen als vrouwen van verschillende achtergronden. Tijdens de interviews spelen zaken als familieafkomst en de beschikking over financiële middelen een grote rol bij de beslissing. Andere factoren die bij de selectie worden meegenomen zijn fysieke fitheid en het karakter van een persoon (Ntewusu, 2014; 5).



Een foto (van een foto, gemaakt door de auteur) waarop Abdallah (links) te zien is naast zijn vader, een positie die aangeeft dat Abdallah mogelijk als opvolger werd gezien door zijn vader.

De enskinment van de Tongdaan vindt plaats in Nalerigu, meteen na de laatste dag van de begrafenis van de voormalige paramount-chief. Een begrafenis van een paramount-chief duurt, anders dan de gebruikelijke vier dagen voor de gewone burgers, tien dagen. De begrafenis van een belangrijke chieft kan plaatsvinden na de wachttijd van één of twee jaar. In de periode waarin er geen paramount-chieft is, neemt een regent de functie tijdelijk waar. Na het overlijden van Abdallah's vader in 2005, toen Abdallah 28 jaar was, werd een familielid van Abdallah op 80-jarige leeftijd paramount-chieft. Dit bleef hij tot zijn overlijden in 2014.



Links: aankondiging van het vieren en herdenken van het overlijden van de voormalige paramount-chief, Abdallah's vader, tien jaar geleden. Foto rechts: aankondiging van het overlijden van de voormalige paramount-chief, beide aankondigingen zijn te vinden aan de hoofdweg in Tongo (foto's door auteur).

Het overlijden wordt pas officieel aangekondigd wanneer de begrafenis plaatsvindt. Hoewel het overlijden officieel wordt aangekondigd ten tijde van de begrafenis, in het geval van een chief dus één of twee jaar na het eigenlijke overlijden, begreep ik van mijn informanten dat vrijwel iedereen van het overlijden op de hoogte is. Het paard van de chief wordt na het overlijden naar Nalerigu gestuurd, zodat de Nayire weet dat de chief is overleden. De staart wordt teruggebracht en dient in het vervolg als een soort talisman voor de nieuwe chief. Vroeger werd een paard door de chief als vervoersmiddel gebruikt; nu vervult het slechts een symbolische, prestige verhogende functie. Het hebben van een paard is een teken van aanzien voor een chief. Op de laatste dag van de begrafenis komt er een delegatie uit Nalerigu die informatie geeft over de enskinment procedure en wat er meegebracht moet worden als offers. De enskinment procedure volgt direct op de begrafenis.

Uit de verhalen van mijn informanten begreep ik dat de enskinment een prijzige aangelegenheid is: de nieuwe chief moet, naast de interviews met de kingmakers, meerdere malen naar Nalerigu reizen, zo'n 100 kilometer van Tongo, 28 of 29 koeien¹² offeren en op basis van de regalia kunnen bewijzen dat jij uit de juiste familie komt. Tijdens de interviews moet een nieuwe chief aangeven hoeveel geld hij heeft: hoe meer geld, hoe groter de kans -indien afkomstig uit de juiste familie- om in aanmerking te komen voor de positie. Ntewusu (2014) benadrukt hoe belangrijk het is dat het enskinment proces door de juiste mensen, op de juiste tijd en met de juiste rituele items of objecten wordt voltrokken

¹² Het is niet helemaal duidelijk of het om 28 of 29 koeien ging, soms had Abdallah het over 28 koeien en een andere keer waren het er 29.

(Ntewusu, 2014; 5). Ook de manier waarop de nieuwe chieft vanaf Nalerigu terugreist na de enskinment moet op de juiste manier gebeuren: zo moet de nieuwe chieft onderweg op verschillende belangrijke plaatsen overnachten. Eenmaal terug aangekomen in Tongo moeten de tindana's de nieuwe chieft aanvaarden als de nieuwe Tongdaan. Pas dan is het hele proces afgerond. Abdallah werd een jaar geleden, op 39-jarige leeftijd, een jonge leeftijd om chieft te worden, paramount-chieft na zijn enskinment in Nalerigu.

Voorwaarden voor een legitieme autoriteitsclaim

Afgaand op de definitie uit de Ghanese Constitutie, zijn er bepaalde voorwaarden waaraan een chieft moet voldoen, zoals het behoren tot de juiste familie en genomineerd of geselecteerd zijn door de juiste personen (zie Bijlage 1). Uit artikel 275 en 276 volgt dat een chieft niet actief deel mag nemen aan de politiek en geen crimineel mag zijn. Bovengenoemde voorwaarden kwamen ook naar voren in gesprekken met Abdallah en andere informanten, echter, de meest genoemde voorwaarde door de inwoners uit Tongo en de door Abdallah meest benadrukte voorwaarde staan hier nog niet bij. De meeste informanten noemden, naast familieafkomst, als eerste het hebben van financiële middelen wanneer ik hun vroeg wanneer iemand chieft kon worden. Abdallah benadrukte het hebben van regalia, de koninklijke erfstukken, als belangrijkste manier om aan te tonen dat iemand een legitieme claim maakt. In deze paragraaf zal ik op de voorwaarden ingaan die door mijn informanten werden genoemd als voorwaarden om chieft te worden.

Volgens Abdallah is lid zijn van de Namoos niet voldoende om op basis van familieafkomst een legitieme claim te maken: de Namoos kunnen worden opgedeeld in vier secties, die Abdallah gates noemde. Een heersende gate kan pas worden afgewisseld wanneer de huidige regerende gate geen opvolger heeft. Enige tijd na mijn ontdekking dat Abdallah niet de enige Tongdaan was, kwam ik tot de ontdekking dat beide chiefs een legitieme claim hebben, omdat ze beiden tot de Gung, de regerende gate, behoren. Afkomst is de eerste eis voor een legitieme claim, maar minstens even belangrijk is de nominatie door de juiste persoon of personen, wat ook blijkt uit Ntewusu's beschrijving en de Grondwet. Omdat het tijdens mijn veldwerk niet precies te achterhalen was hoe de selectie en beëdiging zijn gelopen, zal ik dit onderwerp verder onbesproken laten. In de analyse zal ik hier nog kort op terugkomen.

Het beschikken over financiële middelen werd door alle informanten als een van de voornaamste voorwaarden genoemd. Als chieft ben jij verantwoordelijk voor het welzijn en de ontwikkeling van jouw gemeenschap. Mijn informanten stelden dat een chieft het welzijn van de gemeenschap alleen kan verbeteren wanneer hij over geld beschikt, iets waarover de meeste inwoners van Tongo niet beschikken. Tongo ligt in het relatief arme noorden, waar de meeste inwoners boer zijn. Omdat het

verbouwen van producten, zoals onder andere gierst, alleen in het regenseizoen mogelijk is, zijn de meeste inwoners van Tongo de helft van het jaar werkeloos. Een docente aan een school in het Talensi district stelde dat alleen ambtenaren van de Ghanese overheid het hele jaar door van werk verzekerd zijn. Een gepensioneerd mannelijke informant werkte tot zijn pensioen in Accra als politieagent zodat hij zijn kinderen een goede opleiding kon bieden. Omdat het leven in Accra relatief duur is, is hij, toen hij gepensioneerd was, teruggekeerd naar Tongo, waar hij op zijn familieland kan wonen. Hier kan hij zijn eigen gewassen verbouwen en zichzelf onderhouden. Ook volgens Abdallah staat geld gelijk aan macht en heeft een Tongdaan geld nodig om voor zijn gemeenschap te zorgen. Zo voelde hij zich verantwoordelijk voor het geld voor het ziekenhuisbezoek van zijn oude buurvrouw en voor de reiskosten van een andere buurvrouw naar Accra.

Vroeger, zoals bij de enskinment van Abdallah's vader in 1968, speelde geld ook een rol in de selectieprocedure, maar toen waren de bedragen aanzienlijk kleiner. Volgens mijn informanten wordt er tijdens de interviews met de kingmakers direct gevraagd naar de financiële positie van een mogelijke chief. Hiernaast moet een nieuwe chief tijdens de enskinment procedure al beschikken over geld: een van de eisen voor de enskinment van Abdallah was het offeren van 28 of 29 koeien.

Het niet-actief zijn in de politiek is een wettelijke eis in Ghana voor het bekleden van een chief positie (zie Bijlage 1, artikel 276). Een chief mag niet actief deelnemen aan of invloed uitoefenen op de politiek van een partij. Omdat de formulering van dit artikel zoveel ruimte overlaat voor een eigen interpretatie, worden met het verbod om politiek-actief te zijn alleen de positie van een parlements lid, die van president en die van District Chief Executive (DCE), de hoogste afgevaardigde binnen de district assembly, uitgesloten. Dit houdt in dat een chief niet mag meedingen om deze posities of deze posities mag vervullen, maar dat hij andere functies binnen een partij wel kan vervullen, zonder dat hij hiervoor vervolgd wordt. Abdallah denkt dat de andere paramount-chief, Robert Mosore, nog steeds verbonden is aan zijn partij, de National Patriotic Party (NPP), en ook nog steeds actief lid is. Hoewel het tegenstrijdig lijkt met de Grondwet, zou het volgens Ntewusu's uitleg niet in strijd zijn met elkaar.

Volgens Abdallah is de enige manier waarop een chief echt kan aantonen dat hij een legitieme claim maakt als Tongdaan het hebben van regalia. Regalia zijn koninklijk erfstukken. Het bezitten van de erfstukken is een teken dat jij de rechtmatige opvolger bent en als zodanig door de voorganger bent aangewezen, anders is het onmogelijk deze in bezit te hebben. Omdat de regalia zulke belangrijke bewijsstukken zijn bij het maken van een legitieme claim als chief, worden de regalia verstoep en is de informatie hierover niet bij iedereen bekend. Al mijn informatie over de regalia komt van Abdallah: volgens hem weten de meeste inwoners van Tongo niet wat de regalia zijn. Abdallah vertelde dat de Nayire aan de regalia kan zien of jij een legitieme claim maakt. Door mijn uitzonderingspositie als dochter in het gezin van Abdallah had ik de mogelijkheid om de regalia te kunnen zien. Abdallah bezit veel erfstukken van zijn vader en diens vader, die ook Tongdaan was. Niet alle erfstukken zijn regalia.

Zo heeft Abdallah veel traditionele gewaden, leren laarzen en staffen. Toen hij deze bij elkaar had gebracht zodat ik een idee had wat de regalia precies zijn, waren er ook veel erfstukken aanwezig die als talisman dienen en als bewijs van Abdallah's afkomst, maar die niet tot de regalia behoorden. Naast een aantal minder belangrijke talismannen, zoals kledingstukken en de paardenstaarten van de paarden van zijn voorgangers, behoorden tot de echte regalia alleen een staf, een steen, een rode hoofddeksel en een oorlogstrommel. De regalia, maar ook sommige talismannen, liggen verstopt en verspreid over de compound en andere compounds van familieleden. Het duurde een aantal dagen voordat Abdallah ze aan mij kon laten zien: er waren offers nodig om de regalia te verplaatsen.



Abdallah laat zijn regalia en erfstukken zien (foto door auteur).

Analyse: traditie en legitimiteit

Robert Mosore, voormalig parlementslid voor de NPP, werd volgens online Ghanese krantenartikelen rond dezelfde tijd beëdigd als Abdallah. Halverwege zijn vierjarige termijn als vertegenwoordiger van het Talensi district trok hij zich terug om de nieuwe Tongdaan te worden, wat hem media aandacht opleverde. Het is ongebruikelijk om je als parlementslid binnen de termijn terug te trekken. Woonachtig in een grote nieuwe villa in Tongo laat hij er geen misverstanden over bestaan wie de paramount-chief is. Ook het bordje met ‘chief palace’, voor de ommuring van zijn huis, dient hetzelfde doel. Hij is de persoon die door iedereen als de paramount-chief van Tongo wordt gezien. Hoe Robert Mosore precies is beëdigd en door wie, is tijdens mijn veldwerk niet duidelijk geworden. Abdallah kon mij hierover niet meer duidelijkheid geven, net zo min als mijn andere informanten. Volgens de meeste informanten is Robert in Nalerigu beëdigd, omdat dat de normale gang van zaken is bij de enskinment van een Tongdaan. Een aantal familieleden van Abdallah, waarvan er vorig jaar een aantal mee is gegaan naar de enskinment van Abdallah in Nalerigu, zeggen dat zowel Abdallah als Robert zijn beëdigd en dat Robert, omdat hij meer financiële middelen heeft, wordt geaccepteerd in Tongo.

Wat ik vooral wil doen in deze paragraaf, is kijken waarop beide chiefs hun legitimiteit baseren. Beiden beroepen zich op hun afkomst uit de Gung, de heersende gate van de koninklijke familie, wat hun beiden een legitieme claim geeft. In deze analyse kijk ik naar de verschillende bronnen waarvan ze gebruik maken en analyseer ik dit aan de hand van Ferguson's categorisatie van levensstijlen die ik in het theoriehoofdstuk heb besproken: localist en cosmopolitan. Zoals nationale overheidsinstanties en traditionele autoriteiten zich zouden beroepen op verschillende bronnen van legitimiteit, kan dat ook voor de twee chiefs van Tongo beargumenteerd worden. De overheid beroept zich op de democratie en de constitutie, terwijl traditionele autoriteiten zich beroepen op geschiedenis en religie (Jackson en Marquette, 2003; 3). In dit onderscheid maken Jackson en Marquette gebruik van de dichotomie traditioneel-modern. Dit is een dichotomie die volgens Ferguson verworpen zou kunnen worden omdat deze een lineaire ontwikkeling impliceert die niet bestaat (Ferguson, 1999). Deze ontwikkeling veronderstelt dat traditie het beginpunt is vanwaar alles zich ontwikkelt richting het eindpunt: moderniteit. Ferguson laat in zijn werk zien dat mensen zaken die met traditie en moderniteit worden geassocieerd vaak combineren. Een voorbeeld hiervan is het verhuizen naar een stad, wat met modern wordt geassocieerd, en het blijven dragen van ‘traditionele’ kleding of koken uit een aardewerken pot. Andersom zijn er voorbeelden van het terugverhuizen van een stad naar de rurale gebieden waar iemand vandaan komt, zodra deze met pensioen is en niet meer in de stad hoeft te werken. Ferguson stelt dat er geen lineaire ontwikkeling is, maar dat je eerder zou kunnen kijken naar verschillende aspecten van de levensstijlen van verschillende mensen. Hiervoor introduceert hij de termen localist en cosmopolitan. Zo zouden het dragen van traditionele kleding en het koken uit een aardewerken pot tot de localist levensstijl gerekend kunnen worden, waarbij het rurale leven en

traditionele waarden, kleding en gedrag worden benadrukt. Hier tegenover staat cosmopolitan, waarbij ‘moderne’ aspecten van de levensstijl worden benadrukt, zoals het hebben van een mobiele telefoon, het studeren aan een (westerse) universiteit en het leven in de stad.

Fergusons maatstaven voor de levensstijlen zijn toepasbaar op de beide chiefs en hun legitimiteit. De legitimiteit zoals deze door Abdallah wordt voorgesteld, is gebaseerd op ‘traditie’, dingen die altijd zo geweest zijn. Het oorsprongsverhaal en verschillende documenten die Abdallah bezit, bevestigen zijn claim. Abdallah presenteert zich als traditionele chieftom en verwijst naar Robert als de politician. Abdallah benadrukt bij het vertellen van verhalen dat het altijd zo is geweest, wat hoort bij de bron waarop hij zijn legitimiteit claimt, namelijk traditie. Veel aspecten van Abdallah’s levensstijl kunnen dus als localist worden gezien: hij benadrukt traditionele waarden en het traditionele geloof, is vaak druk bezig met offers en draagt traditionele kleding: een geweven kiel en een speciale hoofddeksel, een teken dat hij tot de koninklijke familie behoort. Tegelijkertijd zijn er ook veel aspecten van Abdallah die verwijzen naar een cosmopolitan stijl: zo heeft hij, naast veel Westerse contacten, een Duitse echtgenote als eerste vrouw en heeft hij altijd twee of drie mobiele telefoons voor zich liggen om bereikbaar te zijn. Ook Robert, waarbij de meeste aspecten van zijn levensstijl als cosmopolitan geanalyseerd kunnen worden, praat in een artikel na de enskinment dat de positie van een chieftom nobeler is dan die van een parlementslid (Appiah, 2015).

Het traditionele gezag van Abdallah is afhankelijk van zijn geloofwaardigheid. Daarom vervult hij, hoewel inwoners van Tongo niet weten dat Abdallah Tongdaan is, zijn taken als Tongdaan vanaf zijn paleis. De taken waarvan Abdallah aangaf die bij de Tongdaan horen zijn onder andere het oplossen van problemen bij huwelijken binnen het Tongo Chieftom en het lezen van de maan, wat nodig is om te bepalen wanneer de feestdagen plaatsvinden, zoals het Golib festival. Het uitvoeren van andere taken van een paramount-chieftom is lastig omdat iedereen Robert als Tongdaan benadert. Voor het initiëren en implementeren van ontwikkelingsprojecten is samenwerking met de organisaties onmisbaar. Omdat de organisaties Robert benaderen, kan Abdallah deze taak niet uitvoeren. Dit geldt ook voor de vergadering van de onderwijsraad van het Talensi District, die bij de chieftom thuis worden gehouden zodat deze op de hoogte blijft van de ontwikkelingen binnen zijn gebied. Zoals Benedict aangaf, was de onderwijsraad op weg naar Robert in plaats van naar Abdallah. Hoewel het uitvoeren van sommige taken van een Tongdaan lastig zijn voor Abdallah omdat hij moet concurreren met Robert, blijft hij deze gewoon uitvoeren. Hetzelfde geldt voor het niet verlaten van zijn compound, of skin: zijn traditionele gezag is afhankelijk van het zijn op die plek en van een consistente performance.

De politicologische definitie van legitimiteit die in het theoriehoofdstuk aan bod is gekomen, ‘de capaciteit van politieke systemen om de bevolking te laten geloven dat dit het beste en meest gepaste systeem is voor de samenleving’, gaat specifiek over de legitimiteit van politieke systemen, maar is

ook bruikbaar bij het analyseren van de legitimiteit van personen met autoriteit (Lipset 1959, 86). Zoals Abdallah de nadruk legt op traditie, zo benadrukt Robert dat hij meer bekwaam is dan Abdallah door zijn levenservaring, hij is twintig jaar ouder dan Abdallah, en impliciet door het uitstralen van rijkdom. ‘Het hebben van financiële middelen’, een punt dat door de meeste inwoners als essentieel werd gezien, is een punt waarop Robert, met zijn achtergrond als parlamentslid en mogelijke financiële steun vanuit zijn politieke partij, kan laten zien dat hij de meest geschikte kandidaat is. Dit laat hij duidelijk zien met zijn huis en auto’s. Karakter en fysieke bekwaamheid zijn eisen voor een chief waarop Robert heeft ingespeeld. Uit gesprekken met Abdallah en andere informanten bleek dat Robert zichzelf, met zijn 62 jaar, meer bekwaam vindt dan Abdallah, die volgens hem te jong is om paramount-chief te zijn. Deze informatie kwam ook in enkele interviews met andere informanten naar voren. In deze interviews stelden de informanten dat Robert inderdaad gelijk had en dat Abdallah te jong was: hij had immers de positie niet gekregen. Deze manier van redeneren over legitimiteit sluit aan bij Lentz (2014), die aangeeft dat legitimiteit als een proces gezien zou moeten worden waarbij zowel zij die autoriteit claimen als hun ‘publiek’ het proces beïnvloeden (Lentz, 1998; 47).



Chief palace van Tongdaan Abdallah (foto door auteur)



Chief palace van Tongdaan Robert (foto door Sabine Luning)

Dat de chiefs zich op verschillende bronnen van legitimiteit beroepen of op een andere manier kijken naar de legitimiteit van traditie, zou ook een mogelijke verklaring kunnen zijn voor het feit dat zowel Abdallah als Robert beëdigd is. Zoals in het theoriehoofdstuk is besproken, is het begrip traditie een lastig begrip: het is iets wat altijd zo is geweest of waarvan verondersteld wordt dat het altijd zo is geweest. Traditie zou ook iets zijn dat resteert uit de prekoloniale tijd, maar dit is gedeeltelijk onjuist: het begrip customary wordt ook vaak gebruikt voor dingen die tijdens de koloniale tijd zijn gecreëerd, zoals customary law (Lutz en Linder, 2014; 12; Luning, 2010; 26).

Een conflict tussen twee paramount-chiefs met verschillende claims is geen uitzondering in Ghana. Bij de meeste conflicten tussen chiefs is de strijd veel meer openbaar dan in Tongo. Zo zijn er verschillende voorbeelden waarbij het chieftom als oplossing was opgedeeld tussen twee chiefs en waar het conflict uitmondde in geweld. Ntewusu stelt dat in veel van deze gevallen, de aanwezigheid van twee chiefs voortkomt uit conflicterende ideeën over de bronnen van legitimiteit (en traditie)¹³. Ntewusu (2014) ziet een sterke tweedeling tussen chiefs in Ghana, waarbij sommigen zich legitimeren door de procedures uit de koloniale tijd te volgen en deze als traditioneel te presenteren en als traditie te zien, terwijl anderen zich los willen maken van deze koloniale invloed. Chieftaincy ontwikkelt zich permanent en een groot deel van het huidige chieftaincy systeem komt voort uit de tijd van de Britse overheersing. Ntewusu stelt dat de enskinment en de enstoolment procedures die nu als traditioneel worden gezien grotendeels zijn opgelegd door het koloniale bestuur. Een aantal chiefs volgt deze opgelegde ‘traditie’ en ziet deze manier als legitiem. Andere chiefs zien dit als niet-legitiem omdat dit door de koloniale machten is opgelegd. In het geval van Tongo moeten de chiefs naar Nalerigu, een dorp in de Northern Region, terwijl Tongo in de Upper East Regio ligt. Dat de Tongdaan de huidige grenzen van een regio over moet steken om enskinned te worden klopt volgens de laatste groep niet. Het zou goed kunnen dat Robert in Bolgatanga is beëdigd tot chieftom en dat hij dit als legitieme manier ziet omdat de Nayire in een andere regio zit en niets zou mogen zeggen over chieftaincy issues in de Upper East Region. De nieuwe manier van enskinment zou plaatsvinden in de dichtstbijzijnde stad, in het geval van Tongo Bolgatanga. De laatste groep wil zich losmaken van de koloniale gebruiken en stelt steeds vaker zelf chiefs aan. Tot deze groep behoort Robert volgens Ntewusu’s verklaring. Hij baseert zijn legitimiteit volgens Ntewusu op een beweging die tegen de invloed van het voormalige koloniale bestuur ingaat.

Conclusie

In dit hoofdstuk stond de Tongdaan, de paramount-chieftom van Tongo en het hoofd van Talensi samenleving, centraal. De vraag waaraan dit hoofdstuk gestructureerd werd, is *Wie is de Tongdaan en waarop is de legitimiteit van deze positie gebaseerd?* Het eerste deel van de vraag die ik hier heb beantwoord, wie is de Tongdaan, kan op twee manieren geïnterpreteerd worden. Ik heb vooral gekeken naar wat de positie van de Tongdaan inhoudt. Op lokaal niveau variëren de belangrijkste taken van een chieftom van hoofd zijn van een samenleving, het onderhouden van de rechtsorde, het oplossen van geschillen tussen mensen, het initiëren en implementeren van ontwikkelingsprojecten en het goede voorbeeld geven aan de gemeenschap door moreel te handelen, al benadrukt Abdallah het oplossen van geschillen en het lezen van de maan in verband met de traditionele op de maan gebaseerde kalender als zijn voornaamste taken (Ntewusu, 2014; 27).

¹³ Gesprek Samuel Ntewusu, juni 2016

Dat Abdallah juist deze taken benadrukt, en niet het initiëren en implementeren van ontwikkelingsprojecten, is geen toeval. Abdallah en Robert, die verre familie zijn en bijna burens genoemd zouden kunnen worden, claimen dezelfde positie. Robert, die over het algemeen wordt erkend als paramount-chieft van Tongo, vervult de taken die te maken hebben met het initiëren en implementeren van beleid. Abdallah heeft hierdoor weinig opties om met de overheid of ngo's samen te werken.

Het tweede deel van de subvraag vraagt zich af waarop de legitimiteit van deze positie is gebaseerd, niet alleen volgens de formele en wettelijk vastgelegde eisen zoals deze in de Grondwet genoemd staan, maar ook hoe de inwoners van Tongo denken over wanneer iemand legitiem is als Tongdaan. De legitimiteit van de Tongdaan rust dus op verschillende aspecten. Zo zijn er de officiële voorwaarden die in de Grondwet worden genoemd waaraan een chieft moet voldoen, maar worden lokaal welvaart van een chieft en juiste familieafkomst als belangrijkste voorwaarden ervaren. De wettelijke voorwaarden zijn zo geformuleerd dat er veel ruimte is voor een uiteenlopende interpretatie. In het geval van Tongo betekent dit dat niet kan worden gezegd wie van de twee chiefs de rechtmatige claim bezit op de positie van Tongdaan.

Zowel Abdallah als Robert voldoen aan de voorwaarden om een legitieme claim te maken. De belangrijkste voorwaarden, zoals die onder andere volgen uit de Ghanese Grondwet, zijn afkomstig zijn uit de juiste familie, niet politiek-actief zijn (waarvan ik in dit hoofdstuk heb uitgelegd dat het neerkomt op niet meedingen om de posities van parlamentslid, president of een DCE (District Chief Executive)) en niet veroordeeld zijn. Hierbij hoort volgens de Grondwet ook verkozen of beëdigd zijn op de juiste manier. Deze voorwaarde zal ik achterwege laten omdat er zoals ik heb beargumenteerd verschillende ideeën over de juiste manier en over traditie kunnen bestaan. Het is waarschijnlijk dat deze uiteenlopende interpretatie ervoor heeft gezorgd dat zowel Robert als Abdallah beëdigd zijn.

Hiernaast heb ik tijdens mijn veldwerk kunnen zien hoe Abdallah zich presenteerde en wat hij benadrukte. Hoewel Abdallah en Robert hun conflict niet in het openbaar uitvechten, bleek dat beiden op verschillende manieren willen laten zien dat hij de meest geschikte en gepaste persoon was om de positie van Tongdaan in te vullen, wat overeenkomt met de definitie van legitimiteit die ik heb gebruikt (de capaciteit van politieke systemen om de bevolking te laten geloven dat dit het beste en meest gepaste systeem is voor de samenleving –Lipset, 1959; 86). Abdallah presenteert zich als traditionele chieft, en benadrukt het belang van traditie en de regalia die laten zien dat zijn claim legitiem is. Ook het feit dat hij Robert's claim niet aanvecht hoort bij zijn consistente optreden: als Tongdaan is het zijn taak om de vrede te bewaren dus een conflict starten met Robert, waarvan hij weet dat die geen legitieme claim heeft omdat hij geen regalia bezit, zou dit consistente optreden doorbreken. Hiernaast zet Abdallah Robert neer als politicus, terwijl het een chieft verboden is politiek actief te zijn. De manier waarop Abdallah zijn legitimiteit claimt, zouden volgens de door Ferguson

bedachte termen als localist kunnen worden gecategoriseerd: Abdallah legt de nadruk van zijn doen en laten op traditie en draagt traditionele kleding. Tegelijkertijd zijn er ook veel aspecten van Abdallah's leven die wijzen naar de term cosmopolitan, zoals zijn verschillende mobiele telefoons en zijn contacten met Westerse mensen, zoals zijn Duitse vrouw.

Robert benadrukt op zijn beurt zijn welvaart en zijn leeftijd, waarmee hij laat zien dat hij gepaster is als chieft dan Abdallah. Hoewel Abdallah een achtergrond heeft als gids en veel met westerse mensen heeft gewerkt, kan hij financieel gezien niet op tegen Robert. Dit hoofdstuk liet zien dat de chiefs verschillende bronnen van autoriteit aanroepen om een legitieme claim te maken, waarbij ze niet alleen traditioneel of modern zijn, maar van zowel 'traditie' als 'modern' aspecten vertonen in hun levensstijl.

CONCLUSIE

Tongo is, als bestuurlijk centrum van het Tongo Chieftom, een plek waar verschillende claims van autoriteit samenkomen, wat het dorp heel relevant maakte als veldwerksite. In deze thesis heb ik geprobeerd om de verschillende claims van autoriteit uit te lichten. Om de hoofdvraag *wie claimt autoriteit in het Tongo Chieftom en hoe beïnvloedt dit de lokale politieke relaties* te beantwoorden, heb ik de data opgedeeld in twee soorten overlappende autoriteitsclaims die ik tijdens mijn veldwerk tegenkwam. De eerste soort benadrukt verschillende en overlappende claims van autoriteit op land, waarbij een onderscheid kan worden gemaakt tussen gemeenschappen en overlappende claims tussen overheidsinstellingen en lokale autoriteiten. De tweede soort gaat om een overlappende claim van autoriteit op dezelfde positie: twee paramount-chiefs die dezelfde positie claimen en zich hierbij willen profileren als meest geschikte chieft. De subvragen die ik heb gebruikt om de hoofdvraag te beantwoorden, luiden *hoe werkt land tenure in Tongo en wie claimen autoriteit over land*, en *wie is de Tongdaan en waarop is de legitimiteit van deze positie gebaseerd*.

Overlappende autoriteitsclaims op land ben ik in twee vormen tegengekomen: tussen de nationale overheid en lokale autoriteiten en tussen twee aan elkaar grenzende gemeenschappen. De overlap of onduidelijkheden over de verantwoordelijkheid over land tussen verschillende gemeenschappen lijkt pas een probleem te vormen wanneer er belangen op het spel staan. Dit heb ik geïllustreerd aan de hand van het voorbeeld van de Tengzug steengroeve en aan de hand van het Land Administration Project (LAP). Land tenure in Tongo is gebaseerd op het delen van land op basis van een patrilineaire traditie. Dit systeem valt onder customary land tenure, een systeem van land-management waarbij landbezit niet is vastgelegd in wettelijke eigendomspapieren. Flexibiliteit van landsgrenzen is inherent hieraan, omdat het land opnieuw verdeeld moet kunnen worden. Iedereen weet of zegt te weten welk land van wie is en, zolang het niet officieel is gedocumenteerd en er geen belangen op het spel staan, zorgen conflicterende ideeën over landbezit niet voor problemen.

Landbezit in Tongo is niet 'legible' voor de overheid, die om de implementatie van overheidsbeleid en ontwikkelingsprojecten succesvol te laten zijn, een transparante en leesbare samenleving nodig heeft volgens Scott (Scott, 1998). Dit wordt bevestigd door het voorbeeld van de Tengzug steengroeve, die uiteindelijk zijn werkzaamheden niet voort heeft kunnen zetten door conflicterende ideeën van de bewoners over de situering van de grens tussen Tengzug en Wakii. Er ontstond een conflict over aan welke gemeenschap de steengroeve toebehoorde en aan wie de eigenaren van deze steengroeve toestemming hadden moeten vragen, omdat er zowel economische belangen als religieuze belangen op het spel stonden. De steengroeve is een voorbeeld van een investeerder in land in Ghana die zijn werkzaamheden moest staken door een conflict na onduidelijkheid wie de autoriteit heeft over een stuk land.

Het idee dat 'secure land tenure', waarbij vaststaat welk land van wie is, voor het terugdringen van armoede zou kunnen zorgen omdat investeringen in land zekerder zijn en hierdoor toe zullen nemen, klinkt na dit voorbeeld heel aannemelijk. Dit was dan ook de achterliggende gedachte van het LAP, dat landbezit in de Upper East Regio moest vastleggen. De gemeenschappen moesten zelf echter stappen ondernemen om dit vast te leggen. Hoewel het vastleggen van landbezit de samenleving meer 'legible' zou maken en dus voordelen voor de overheid op zou leveren, zagen mijn informanten hier geen voordelen: de flexibiliteit van landsgrenzen en landbezit is heel belangrijk en zolang iedereen weet wat van wie is, hoeft de situatie niet veranderd te worden. Eén gemeenschap in de Upper East Regio, Bongo, heeft zich aangemeld voor het project. Het vastleggen van de gemeenschapsgrenzen door middel van grensmarkeringen leidde hier echter tot een schermutseling, omdat ook hier verschillende ideeën waren over de situering van de landsgrenzen. Het officieel vastleggen brengt dus ook belangen met zich mee, waardoor er schermutselingen kunnen ontstaan over de grenzen.

Het geval van Bongo is waarschijnlijk (dit stond tijdens mijn veldwerk nog niet vast) opgelost door het betwiste land tot gevestigd land te maken, wat betekent dat nu geen van beide gemeenschappen de eigenaar is, maar de overheid. De autoriteit van de overheid op dit stuk land is hierdoor toegenomen. De autoriteit van de overheid neemt ook steeds meer toe op het level van de lokale politieke relaties. In de prekoloniale periode was er volgens Fortes geen centrale autoriteit over de Talensi (Fortes, 1940; 241). De eerste sporen van invloed van een overheid in Noord-Ghana komen uit de koloniale periode, waar de Britten chiefs gebruikten om hun macht te (de)centraliseren. Dit heeft gezorgd voor een periode waarin de chiefs relatief veel macht toegekend werd, in tegenstelling tot de tindana's, wiens positie werd gemarginaliseerd. Hoewel in de literatuur en door Abdallah wordt gesteld dat de onderlinge autoriteitsrelatie tussen chiefs en tindana's enigszins is hersteld na de koloniale periode, is de positie van de tindana's, die in de prekoloniale periode autoriteit over land hadden, nog steeds vooral gebaseerd op rituele praktijken en stelt Abdallah dat er bij conflicten om land eerst een chief benaderd moet worden. De invloed van het koloniale bestuur op de autoriteitsrelaties tussen chiefs en tindana's is nog zichtbaar in de huidige politieke relaties.

Abdallah's idee over hoe de autoriteit van een chief eruit zou moeten zien, is gebaseerd op hoe zijn vader de positie Tongdaan uitvoerde. Dit komt niet overeen met de huidige positie en autoriteit van de Tongdaan, waarbij de overheid zich steeds meer autoriteit heeft toegeëigend, onder andere om de chief te ontzien van een aantal verantwoordelijkheden. Hoewel Robert door de overheid wordt erkend als Tongdaan, ziet Abdallah ook bij Robert grote verschillen qua taken met zijn vader. Abdallah stelt dat de overheid, die aanwezig is via een aantal overheidsinstellingen, chiefs geen ruimte meer geeft om hun autoriteit uit te oefenen. Het verschil tussen Abdallah's idee over de taken en autoriteit van de Tongdaan en de realiteit, die in Abdallah's geval ook voor een groot deel wordt beïnvloed door het feit dat een ander als Tongdaan wordt benaderd, geeft aan dat de huidige positie van Tongdaan verschilt

van die van Abdallah's vader, wat het gevolg kan zijn van de toenemende autoriteit van de overheid in de lokale politieke relaties in Tongo.

Naast deze wisselwerking met de overheid zorgt de dubbele claim van de twee Tongdaans er ook voor dat de Tongdaans zich op een bepaalde manier moeten profileren als chieft. In het hoofdstuk over de Tongdaan heb ik laten zien hoe er twee chiefs eenzelfde positie kunnen claimen en toch allebei, volgens de officiële voorwaarden van de Ghanese Grondwet, legitiem kunnen zijn. Omdat zowel Abdallah als Robert aan de eisen voor een legitieme claim voldoen (en omdat ze allebei zijn beëdigd), profileren beiden zich als beste en meest gepaste persoon om de positie in te vullen, waarbij de concepten localist en cosmopolitan, twee begrippen die door Ferguson zijn geïntroduceerd om aspecten van levensstijlen te categoriseren, van pas komen. Opvallend is dat, hoewel Abdallah een meer localist stijl aanhoudt met zijn traditionele kleding en de 'traditie' benadrukt, dit over een aantal aspecten van zijn levensstijl gaat. Andere aspecten, zoals Abdallah's achtergrond als toeristengids en zijn Duitse vrouw, zouden als cosmopolitan gecategoriseerd kunnen worden.

Het doel van deze thesis was om te laten zien hoe autoriteit en claims van autoriteit in Tongo worden beïnvloed door veranderingen van buitenaf, zoals de toenemende macht en de groeiende positie van de overheid in en rond Tongo, en te laten zien dat de lokale politieke relaties niet statisch zijn en zich juist continu aan moeten passen. Het niet statische van de 'traditionele autoriteiten', volgens de overheids-categorisatie, blijkt uit de manier waarop zowel tindana's als de Tongdaan zich in de loop der jaren aan hebben moeten passen. Hoewel de autoriteit van de overheid dus is toegenomen en die van een chieft is afgenomen, kennen mijn informanten in Tongo meer autoriteit toe aan de chieft. Dit komt overeen met Maware en Mayesiko (2014), die stellen dat een chieft juist een belangrijke positie kan spelen in een democratie omdat hij zijn gemeenschap goed kan vertegenwoordigen door zijn positie binnen de gemeenschap. De positie als tussenpersoon is een taak die de chieft eigenlijk sinds de koloniale periode uitvoert en die ook nu heel belangrijk is, bijvoorbeeld bij het implementeren van overheidsbeleid. Een chieft moet zich, ondanks dat deze taak al sinds de koloniale periode een belangrijke taak is, aanpassen om als chieft binnen de politiek van de overheid te passen. Deze interactie tussen de lokale overheidsinstituten en de Tongdaan is er een die steeds belangrijker wordt omdat de overheid steeds nadrukkelijker aanwezig is in Tongo.

BIBLIOGRAFIE

- Allman, J., & Parker, J. (2005). *Tongnaab. The History of a West African God*. Bloomington: Indiana University Press.
- Amanor, K. (2012). *Land Governance in Africa: How historical context has shaped key contemporary issues relating to policy on land*. Rome: ILC.
- Appiah, E. (2015, juni 09). *It is nobler to be chief than a politician – MP turned chief confesses*. Opgeroepen op augustus 18, 2016, van www.myjoyonline.com: <http://www.myjoyonline.com/news/2015/june-9th/it-is-nobler-to-be-chief-than-a-politician-mp-turned-chief-confesses.php>
- Asamoah, K. (2012). A qualitative study of Chieftaincy and Local Government in Ghana. *Journal of African Studies and Development*, 4(3), 90-95.
- Bähre, E., & Lecocq, B. (2007). The Drama of Development: The Skirmishes Behind High Modernist Schemes in Africa. *African Studies*, 66(1), 1-8.
- Berreman, G. (2012). Behind Many Masks: Ethnography and Impression. In A. Robben, & J. Sluka, *Ethnographic Fieldwork: an Anthropological Reader* (pp. 153-174). Malden MA: Wiley-Blackwell.
- Berreman, G. (2012). Chapter 9 – Behind Many Masks: Ethnography and Impression. In A. Robben, & J. Sluka, *Ethnographic Fieldwork: an Anthropological Reader* (pp. 153-174). Malden MA: Wiley-Blackwell.
- Boone, C. (2013). *Property and Political Order in Africa. Land Rights and the Structure of Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Borras, S., Hall, R., Scoones, B., White, B., & Wolford, W. (2011). Towards a better understanding of global land grabbing: an editorial introduction. *The Journal of Peasant Studies*, 38(2), 209–216.
- Bourgois, P. (2007). Confronting the Ethics of Ethnography: Lessons from Fieldwork in Central America. In A. Robben, & J. A. Sluka, *Ethnographic Fieldwork: An Anthropological Reader* (pp. 288-297). Malden MA: Wiley-Blackwell.
- Cotula, L., & Chauveau, J. (2007). *Changes in Customary Land Tenure Systems in Africa*. IIED.
- Deloria, V. (2007). Custer Died for your Sins. In A. Robben, & J. Sluka, *Ethnographic Fieldwork: An Anthropological Reader* (pp. 183-190). Malden MA: Wiley-Blackwell.
- Ferguson, J. (1999). *Expectations of Modernity: Myths and Meaning of Urban Life on the Zambian Copperbelt*. Berkely: University of California Press.

- Fortes, M. (1940). The Political System of the Tallensi of the Northern Territories of the Gold Coast. In M. Fortes, & Evans-Pritchard, *African Political Systems* (pp. 239-271). London: Oxford University Press.
- Fortes, M. (1945). *The Dynamics of Clanship among the Tallensi*. London: Oxford University Press.
- Grischow, J. (2008). Rural 'Community', Chiefs and Social Capital: The Case of Southern Ghana. *Journal of Agrarian Change*, 8(1), 64-93.
- Gupta, A., & Ferguson, J. (1992). Beyond "Culture": Space, Identity, and the Politics of Difference. *Cultural Anthropology*, 7(1), 6-23.
- Hague, R., & Harrop, M. (2007). *Comparative Government and Politics*. Palgrave Macmillan.
- Ingold, T. (2011). Culture on the ground: the world perceived through the feet. In T. Ingold, *Being Alive. Essays on movement, knowledge and description* (pp. 33-50). London: Routledge.
- Jackson, P., & Marquette, H. (2003). *The interaction between traditional systems and local government systems in Sub-Saharan Africa*. Annotated Bibliography. International Development Department, University of Birmingham.
- Leach, R. (2008). *The Politics Companion*. New York: Palgrave Macmillan.
- Lentz, C. (1998). The Chief, the Mine Captain and the Politician: Legitimizing Power in Northern Ghana. *Africa*, 68(1), 46-67.
- Logan, C. (2008). *Traditional Leaders In Modern Africa: Can Democracy And The Chief Co-Exist?* Afrobarometer working paper.
- Logan, C. (2009). Selected chiefs, elected councillors and hybrid democrats: popular perspectives on the co-existence of democracy and traditional authority. *The Journal of Modern African Studies*, 47(1), 101-128.
- Lund, C. (2006). Twilight Institutions: Public Authority and Local Politics in Africa. *Development and Change*, 37(4), 685-705.
- Lund, C. (2008). *Local Politics and the Dynamics of Property in Africa*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lund, C., & Boone, C. (2013). Introduction: Land politics in Africa: constituting authority over territory, property and persons. *Africa*, 83(1), 1-13.
- Luning, S. (2010). Beyond the Pale of Property: Gold Miners Meddling with Mountains in Burkina Faso. In C. Panella, *World of Debts: Interdisciplinary Perspectives on Gold Mining in West Africa* (pp. 25-48). Amsterdam: Rozenberg Publishers.

- Luning, S., Timmer, B., Jansen, J., & Van Hoven, E. (2005). Autochthony and Strangerhood in the Mande-Volta area. In A. Van der Kwaak, R. Spronk, & K. Willemse, *From Modern Myths to Global Encounters: Belonging and the Dynamics of Change in Postcolonial Africa* (pp. 127-145). Leiden: CNWS Publications.
- Lutz, G., & Linder, W. (2004). *Traditional Structures in Local Governance for Local Development*. Berne: University of Berne.
- Maware, M., & Mayesiko, A. (2014). Traditional Leadership, Democracy and Social Equality in Africa: The Role of Traditional Leadership in Emboldening Social Equality in South Africa. *International Journal of Politics and Good Governance*, 5(5.3).
- Mearns, R. (1999). *Access to Land in Rural India: Policy Issues and Options*. World Bank.
- Moore, S. F. (1998). Changing African Land Tenure: Reflections on the Incapacities of the State. *The European Journal of Development Research*, 10(2), 33-49.
- Ntewusu, S. (2014). *Chieftaincy, Culture and Development in Africa: An undergraduate course book*. Accra: Institute of Adult and Distance Education, University of Ghana.
- Ogolla, B. (1996). Land Tenure Systems and Natural Resource Management. In J. Calestous, & J. Ojwang, *Land We Trust: Environment, Private Property and Constitutional Change* (pp. 85-116). Londen: Zed Books.
- Peters, P. (2009). Challenges in Land Tenure and Land Reform in Africa: Anthropological Contributions. *World Development*, 37(8), 1317-1325.
- Pottier, J. (2005). Customary Land Tenure in Sub-Saharan Africa Today: Meanings and Context. In C. Huggins, & J. Clover, *From the Ground Up: Land Rights, Conflict and Peace in Sub-Saharan Africa* (pp. 55-75). Addis Ababa: Institute for Security Studies Africa.
- Scott, J. (1998). *Seeing like a State*. New Haven and London: Yale University Press.
- USAID. (2013). *USAID Country Profile. Property Rights and Resource Governance Ghana*.

BIJLAGE

Constitution of the Republic of Ghana 1992

CHAPTER TWENTY-TWO

CHIEFTAINCY

270.

(1) The institution of chieftaincy, together with its traditional councils as established by customary law and usage, is hereby guaranteed.

(2) Parliament shall have no power to enact any law which-

(a) confers on any person or authority the right to accord or withdraw recognition to or from a chief for any purpose whatsoever; or

(b) in any way detracts or derogates from the honour and dignity of the institution of chieftaincy.

(3) Nothing in or done under the authority of any law shall be held to be inconsistent with, or in contravention of, clause (1) or (2) of this article if the law makes provision for-

(a) the determination, in accordance with the appropriate customary law and usage, by a traditional council, a Regional House of Chiefs or a Chieftaincy Committee of any of them, of the validity of the nomination, election, selection, installation or deposition of a person as a chief;

(b) a traditional council or a Regional House of Chiefs or the National House of Chiefs to establish and operate a procedure for the registration of chiefs and the public notification in the Gazette or otherwise of the status of persons as chiefs in Ghana.

271.

(1) There shall be a National House of Chiefs.

(2) The House of Chiefs of each region shall elect as members of the National House of Chiefs five paramount chiefs from the region.

(3) Where in a region there are fewer than five paramount chiefs, the House of Chiefs of the region shall elect such number of divisional chiefs as shall make up the required representation of chiefs for the region.

272.

The National House of Chiefs shall -

(a) advise any person or authority charged with any responsibility under this Constitution or any other law for any matter relating to or affecting chieftaincy;

(b) undertake the progressive study, interpretation and codification of customary law with a view to evolving, in appropriate cases, a unified system of rules of customary law, and compiling the customary laws and lines of succession applicable to each stool or skin;

(c) undertake an evaluation of traditional customs and usages with a view to eliminating those customs and usages that are outmoded and socially harmful;

(d) perform such other functions, not being inconsistent with any function assigned to the House of Chiefs of a region, as Parliament may refer to it.

273.

(1) The National House of Chiefs shall have appellate jurisdiction in any cause or matter affecting chieftaincy which have been determined by the Regional House of Chiefs in a region, from which appellate jurisdiction there shall be an appeal to the Supreme Court, with the leave of the National House of Chiefs or the Supreme Court.

(2) The appellate jurisdiction of the National House of Chiefs shall be exercised by a Judicial Committee of the National House of Chiefs consisting of five persons appointed by that House from among its members.

(3) A Judicial Committee of a National House of Chiefs shall be assisted by a lawyer of not less than ten years' standing appointed by the National House of Chiefs on the recommendation of the Attorney-General.

(4) A member of a Judicial Committee of the National House of Chiefs shall be removed from office on the ground, of proven misbehaviour or of infirmity of mind or body by the votes of not less than two thirds of all the members of the National House of Chiefs.

(5) A Judicial Committee of the National House of Chiefs shall have original jurisdiction in any cause or matter affecting chieftaincy-

(a) which lies within the competence of two or more Regional houses of Chiefs; or

(b) which is not properly within the jurisdiction of a Regional House of Chiefs; or

(c) which cannot otherwise be dealt with by a Regional House of Chiefs.

(6) An appeal shall lie as of right in respect of any cause or matter dealt with by a Judicial Committee of the National House of Chiefs under clause (5) of this article to the Supreme Court.

274.

(1) There shall be established in and for each region of Ghana a Regional House of Chiefs.

(2) A Regional House of Chiefs shall consist of such members as Parliament may, by law, determine.

(3) A Regional House of Chiefs shall -

(a) perform such functions as may be conferred upon it by or under an Act of Parliament;

(b) advise any person or authority charged under this Constitution or any other law with any responsibility for any matter relating to or affecting chieftaincy in the region;

(c) hear and determine appeals from the traditional councils within the region in respect of the nomination, election, selection, installation or deposition of a person as a chief;

(d) have original jurisdiction in all matters relating to a paramount stool or skin or the occupant of a paramount stool or skin, including a queenmother to a paramount stool or skin;

(e) undertake a study and make such general recommendations as are appropriate for the resolution or expeditious disposition of chieftaincy disputes in the region;

(f) undertake the compilation of the customary laws and lines of succession applicable to each stool or skin in the region.

(4) The original and appellate jurisdiction of a Regional House of Chiefs shall be exercised by a Judicial Committee of the Regional House of Chiefs consisting of three chiefs appointed by the Regional House of Chiefs from among its members.

(5) A Judicial Committee of a Regional Chiefs shall be assisted by a lawyer of not less than five years' standing appointed by the Regional House of Chiefs in the recommendation of the Attorney-General.

(6) A member of a Judicial Committee of a Regional House of Chiefs may be removed from office on the ground of proven misbehaviour or infirmity of mind or body by the votes of not less than two-thirds of all the members of the Regional House of Chiefs.

275.

A person shall not be qualified as a chief if he has been convicted for high treason, treason, high crime or for an offence involving the security of the State, fraud, dishonesty or moral turpitude.

276.

(1) A chief shall not take part in active party politics; and any chief wishing to do so and seeking election to Parliament shall abdicate his stool or skin.

(2) Notwithstanding clause (1) of this article and paragraph (c) of clause (3) of article 94 of this Constitution, a chief may be appointed to any public office for which he is otherwise qualified.

277.

In this Chapter unless the context otherwise requires, "chief" means a person, who, hailing from the appropriate family and lineage, has been validly nominated, elected or selected and enstooled, enskinned or installed as a chief or queenmother in accordance with the relevant customary law and usage.